

Aile Yılında Çocuk Ruh Sağlığına Katkı: Çocuklar İçin Felsefenin Bibliyometrik Analizi

Bahanur MALAK AKGÜN¹, Burcu ÖZKAN²

Aile Yılında Çocuk Ruh Sağlığına Katkı: Çocuklar İçin Felsefenin Bibliyometrik Analizi

Öz

Bu çalışmada, Web of Science veri tabanında 1976-2025 yılları arasında yayımlanmış 689 "Philosophy for Children" (P4C) alanındaki makaleler bibliyometrik analiz ile incelenmiştir. VOSviewer programıyla analiz edilen makalelerde en sık geçen terim: philosophy for children'dır. En etkili yazar Lipman'dır; Cassidy en yüksek bibliyografik eşleşmeye sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri ve Montclair State University öne çıkan ülke ve kurumdur. İş birliği ağının ortasında yazar Gagnon, Mathieu vardır. En çok yayın yapan ve atıf alan dergi Childhood and Philosophy'dir. P4C'nin çocuk ve aile ruh sağlığına katkısı, literatürü zenginleştirme potansiyeli taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile ruh sağlığı, Çocuk ruh sağlığı, Çocuklar için felsefe, Çocuklar ile felsefe, Bibliyometrik analiz

Contribution to Child Mental Health in the Year of the Family: A Bibliometric Analysis of Philosophy for Children

Abstract

This study presents a bibliometric analysis of 689 articles on "Philosophy for Children" (P4C) indexed in the Web of Science database between 1976-2025. Analysis via the VOSviewer software revealed that the most frequently used term was philosophy for children. The most influential author identified was Lipman. Cassidy showed the highest level of bibliographic coupling. The United States and Montclair State University emerged as the most prominent country and institution. Gagnon, Mathieu appears as a central figure within the author collaboration network. The journal Childhood and Philosophy is the most prolific and most cited journal. The potential of P4C to support children's and families' mental health underscores its relevance for expanding and diversifying the body of knowledge in this field.

Keywords: Family mental health, Child mental health, Philosophy for children, Philosophy with children, Bibliometric analysis

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

1. Giriş

Ailenin önemli bir yapı taşı olan, geleceğin yetişkinleri ve ebeveynleri olacak çocukların ruh sağlığını geliştirmek için çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Çünkü çocukların aile yaşamının pek çok boyutunda değişim yaratma etkisi vardır. Aile yaşamının her döneminde çocukların etkisiyle ortaya çıkan

¹ Doçent Doktor, Ardahan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, bahanurmalakakgun@ardahan.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7151-0145>

² Öğretim Görevlisi, Sinop Üniversitesi, Türkeli Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, bozkan@sinop.edu.tr, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0920-4507>

değişimlerin çocukların kendileriyle ilgili sorunların yönetilmesinden, ebeveynlerin çocukla ilgili doğrudan sorumluluklarına; çocukların varlığının maddi konulara, evlilik ilişkisine, sosyal etkileşimlere vb. etkilerine kadar uzandığı söylenebilir (Falahatpishe Baboli, Mootabi, Mazaheri ve Heyfdari, 2024). Bunun için çocukların iyi oluşunu desteklemek ve daha fazla çocuğun ruh sağlığı hizmetlerine erişimini sağlamak amacıyla okul ortamlarında uygulanabilecek önleyici stratejilerin geliştirilmesi ve hayata geçirilmesi önerilmektedir (Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor ve Schellinger, 2011). Bu bağlamda okul ortamlarında çocukların psikolojik sağlamlıklarını, ruh sağlıklarını ve iyi oluşlarını geliştirecek müdahale programlarının geliştirilmesi kritik öneme sahiptir (Malboeuf-Hurtubise vd., 2020). Çünkü bu tür programlar, olumsuz ruh sağlığı belirtilerinin ortaya çıkmasını önleme potansiyeli taşımaktadır (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Malboeuf-Hurtubise vd., 2020; Siddiqui, Gorard ve See, 2019; Rahdar, Pourghaz ve Marziyeh, 2018). Okul ortamlarında öğretmenler tarafından uygulanan ve temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını artırmayı hedefleyen müdahalelerin çocukların ruh sağlığını desteklemede etkili olabileceği gösterilmiştir (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Siddiqui vd., 2019; Rahdar vd., 2018). Psikoloji, eğitim ve felsefe alanlarında yapılan onlarca yıllık araştırmalar, çocuklarda temel psikolojik ihtiyaçların daha yüksek düzeyde karşılanmasının ruh sağlığı, iyi oluş ve akademik başarı açısından çok sayıda fayda sağladığını ortaya koymuştur (Ryan ve Deci, 2000).

Okul temelli bir yaklaşım olan çocukların kendi başlarına ve kendi düşünce süreçleriyle düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen Çocuklar İçin Felsefe (Philosophy for Children (P4C)) veya Çocuklar İçin Felsefe (Philosophy with Children (PwC)); çocuklarda iyi oluşu destekleme, temel psikolojik ihtiyaçların karşılanmasını artırma ve kaygı ile depresyon gibi olumsuz ruh sağlığı belirtilerinin gelişimini önleme açısından umut vadeden bir seçenek olarak önerilmektedir (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Malboeuf-Hurtubise vd., 2020; Siddiqui vd., 2019; Rahdar vd., 2018). Çocuklar için felsefe, çocuklar ile felsefe, çocukça felsefe ve çocuk felsefesi gibi kavramların tanımını yapmak kavramlar arasındaki karışıklığı önlemek için bizlere yardımcı olacaktır. Bu kavramlar, bazı farklar içerse de genellikle çocuklarla birlikte felsefi düşünme, felsefe yapmak, onlara bu tutumu örnekleme ya da bir yetişkin eşliğinde felsefi konuları tartışma anlamına gelmektedir (Dirican, 2024; Mutlu, 2017; Önal, 2017).

P4C'nin çocukların bilişsel ve duyuşsal özerkliğini artırdığı ve bunun da ruh sağlığını geliştirmede temel bir araç olduğu düşünülmektedir (Malboeuf-Hurtubise, Lefrançois ve Taylor, 2018). Bir çalışmada P4C'nin eleştirel düşünmeyi doğal biçimde desteklemesi nedeniyle P4C eğitimi alan öğrencilerin, almayan öğrencilere göre daha yüksek özerklik ve daha düşük kaygı düzeyleri olduğu saptanmıştır. P4C'nin ilkökul çağındaki çocuklarda özerklik gelişimini destekleyen, ruh sağlığına katkı sunan (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a); çocukların psikolojik sağlamlıklarını ve iyi oluşlarını desteklemeye yönelik yenilikçi okul temelli müdahale olarak umut verici sonuçlar doğurduğu gösterilmiştir (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b).

Bugüne kadar P4C literatürünün büyük bir kısmı, P4C'nin çocukların akademik ve bilişsel performansı üzerindeki etkilerini doğrulamaya odaklanmıştır (Siddiqui vd., 2019; Yan, Walters, Wang ve Wang, 2018; Topping ve Trickey, 2007a; Topping ve Trickey, 2007b). Bunun nedeni P4C'nin ilk hedefinin öğrencilerin düşünen, sorgulayan bireyler haline gelmelerine yardımcı olmak, öğrenme ortamları üzerinde hakimiyet kurmalarını sağlamak ve böylece çocukların daha öz belirleyici (self-determined) bireyler olmalarını desteklemek olmasıdır (Kizel, 2019; Vansielegheem, 2014). Nitekim P4C'nin çocukların bilişsel yeterliklerine yönelik etkisini inceleyen yakın tarihli bir meta-analiz, P4C'nin ilkökul ve lise öğrencilerinin öğrenme ve akıl yürütme becerileri üzerinde orta düzeyde fakat olumlu bir genel etki yarattığını ortaya koymuştur. Bunun için bazı araştırmalar, P4C'nin empati, duygular ve yaratıcılık üzerindeki etkilerini de incelemiştir (Yan vd., 2018). Çocuk, sorgulama becerisini geliştiren metinler üzerine yürütülen tartışmalarda, karşısındakini dinleyerek süreci demokratik bir biçimde

sürdürmekte; bu sayede yaratıcı düşünmenin teşvik edildiği, empati ve güven duygusunun öne çıkarıldığı bir ortamı deneyimlemektedir (Kizel, 2019; Haynes ve Murris, 2013). P4C'nin ilköğrencilerinde kısa ve uzun vadeli bilişsel beceriler üzerinde olumlu etkilerinin yanı sıra (Topping ve Trickey, 2007a; Topping ve Trickey, 2007b), benlik saygısı ile duygu ve düşünceleri tanımlama becerileri üzerinde de olumlu etkiler sağladığı belirtilmiştir (Malboeuf-Hurtubise vd., 2025; Topping ve Trickey, 2015; Naraghi, Ghobadiyan, Naderi ve Shariatmadari, 2013). Kısaca bazı eğitim ve felsefe alanlarındaki araştırmalarda P4C'nin çocukların duygusal, bilişsel ve sosyal gelişim alanlarında çeşitli faydalar sağladığı ileri sürülmüştür (Mollaebrahimlou, Vahedi, Imanzadeh ve Badri, 2025; Cassidy, 2025; Cassidy, Marwick, Dwyer ve Lucas, 2024; Siddiqui vd., 2019; Yan vd., 2018; Cassidy, Marwick, Deeney ve McLean, 2018; Heron ve Cassidy, 2018).

Her ne kadar P4C'nin bilişsel faydaları ampirik olarak tekrar tekrar desteklenmiş olsa da (Siddiqui vd., 2019) olumlu psikolojik sonuçlarıyla ilgili literatür oldukça sınırlıdır (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b). Zamanla P4C'nin psikolojik etkilerini inceleyen sınırlı sayıda yarı deneysel ve ilişkisel çalışma ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar, genel olarak P4C'nin öz yeterlik, eleştirel açıklık, görelî şüphelilik (Rahdar vd., 2018), benlik saygısı (Malboeuf-Hurtubise vd., 2025; Lone, 2022; Topping ve Trickey, 2015; Naraghi vd., 2013; Shaw, 2007), psikolojik sağlamlık ve mutluluk (Siddiqui vd., 2019), özgüven (Lone, 2022; Parkin, 2022), öz-düzenleme becerisi (Mollaebrahimlou vd., 2025; Cassidy vd., 2018; Heron ve Cassidy, 2018) gibi psikolojik çıktılar üzerinde ve sosyal olarak gelişmede (Naraghi vd. 2013; Ryan ve Deci, 2000) olumlu etkileri olduğunu belirtmiştir. P4C'nin ruh sağlığı sorunlarını (anksiyete ve dikkat dağınıklığı semptomlarını) azaltmada faydalı olduğu bulunmuştur (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b).

Literatüre göre P4C'nin ruh sağlığına olumlu etkileri, P4C'nin epistemolojik temellerine, temel ilkelerine ve çocukların doğal merak ve hayranlık eğilimlerine dayanıyor gibi görünmektedir. Çünkü P4C, çocukların doğal merak ve hayranlık eğilimini harekete geçirerek onların akıl yürütme, anlama ve anlam arayışı becerilerini geliştirmeyi destekler. Bu tür etkinlikler aynı zamanda özgüven ve benlik saygısının gelişimini kolaylaştırır (Malboeuf-Hurtubise vd., 2025; Lone, 2022; Parkin, 2022; Topping ve Trickey, 2015; Naraghi vd., 2013; Shaw, 2007). P4C'nin epistemolojik temelleri, çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini destekleyen sorgulayıcı bir sosyal ortam yaratır. Benzer şekilde, P4C çocuklara başkalarıyla birlikte ve kendi başlarına düşünme becerisi kazandırmayı ve bu sayede eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar (Lobont, 2025; Kökten, 2023; Rahdar vd., 2018; Dirican, 2017; Mutlu, 2017; Önal, 2017; Shaw, 2007). Bu yönüyle P4C ile varoluşçu terapinin temel ilkeleri örtüşmektedir. P4C'nin teorik temelleri hem varoluşçu terapiye hem de öz belirleme kuramına dayanmaktadır. Bu benzerlik P4C sürecinde desteklenen psikolojik süreçlerin anlaşılmasına katkı sağlar. P4C, çocukların varoluşsal temalarla yüzleşmelerini ve bu konular üzerine düşünmelerini sağlayarak varoluşçu terapiye benzer hedeflere ulaşabilir. Bu bağlamda P4C, çocuklara uyarlanmış bir yöntem olarak varoluşsal temaları ele alma sürecinde işlevsel bir araç sunmaktadır. Her ne kadar P4C, kaygı azaltma gibi ruh sağlığını ve iyi oluşu geliştirmeye yönelik doğrudan bir müdahale olarak tasarlanmamış olsa da bir çalışmada kaygı düzeylerinde anlamlı düşüş sağlayarak ruh sağlığına olumlu etkide bulunmuştur. Bu sonuç P4C'nin etkisinin varoluşçu terapi çerçevesinde anlaşılabilirliğini düşündürmüştür (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a). Önceki araştırmalar, P4C uygulamalarının çocuklara varoluşsal temalar ve kişisel değerler üzerine düşünme ve paylaşımda bulunabilecekleri bir tartışma ortamı sağlayarak, özellikle özerklik ihtiyacını geliştirmek suretiyle psikolojik ihtiyaçların doyumunu artırabileceğini öne sürmüştür (Cassidy vd., 2018; Heron ve Cassidy, 2018; Malboeuf-Hurtubise vd., 2018). Bir diğer çalışmada P4C müdahalesinin, ruh sağlığı sorunlarını (anksiyete ve dikkat dağınıklığı semptomları) azaltmada etkili olabileceği; bilinçli farkındalığa dayalı müdahalelerin ise temel psikolojik ihtiyaçların doyumunu desteklemede yararlı olabileceği ortaya konmuştur (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b).

Bununla birlikte gelecekteki çalışmalarda daha geniş örneklemeler kullanılması ve çalışmalara uzun dönemli izleme ölçümlerinin eklenmesi, P4C'nin çocukların ruh sağlığı üzerindeki kalıcı etkilerini değerlendirmek açısından önem taşımaktadır (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b). Bunun için P4C'nin etkilerinin gelecekteki araştırmalarda incelenmesi önerilmektedir (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a). Bu nedenle bu çalışmanın amaçlarından biri P4C'nin çocukların iyi oluşunu ve ruh sağlığını artırmada eğitim ve sağlık bilimleri arasında multidisipliner çalışmaların önemini vurgulamak ve literatürde bu açığa vurgu yapmaktır. Literatürde konu ile ilgili eğitim ve sağlık bilimleri arasında multidisipliner çalışmalara ulaşılamamıştır. Sağlık bilimleri alanında P4C ile ilgili çalışma sayısı da oldukça azdır (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Malboeuf-Hurtubise vd., 2020; Sadeghi ve Akbari, 2016). Bu bağlamda aile yanında aile ruh sağlığına katkı sağlamak için çocuk ruh sağlığını desteklemenin önemini vurgulamak amacıyla gerçekleştirdiğimiz çalışmamızda, literatürün bir haritasını çıkarmak ve eğitim ve sağlık bilimleri arasında multidisipliner çalışmalara rehberlik etmek için Clarivate Analytics Web of Science (WoS) veri tabanındaki P4C konulu makalelerin bibliyometrik analizinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Çocuklar için felsefi sorgulamanın önemi göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacılar bu alanda çeşitli araştırma yöntemleri kullanarak çalışmalar yapmaktadır. Bunlardan biri de bibliyometrik analizdir.

Dirican'ın (2024) ve Akdemir ve Aşıkcı'nın (2024), Kahraman, Ağaya ve Akgül'ün (2024) çalışmaları konu ile ilgili birer bibliyometrik analizdir. Mevcut araştırmamızı diğer çalışmalardan ayıran özellik ise eğitim ve sağlık bilimleri perspektifinden P4C konusunda yapılmış makaleleri bibliyometrik olarak incelemesi ve özellikle P4C'nin çocuk ruh sağlığına etkilerine dikkat çekmeye çalışmasıdır. Unutulmamalıdır ki, bibliyometrik çalışmalarda önceki araştırmaların ortak ve farklı yönleri ortaya konmaktadır (Öztürk, Kocaman ve Kanbach, 2024; de Oliveira, da Silva, Juliani, Barbosa ve Nunhes, 2019; Aria ve Cuccurullo, 2017).

Son yıllarda Türkiye'de P4C alanında yapılan çalışmaların sayısında dikkat çekici bir artış olmuştur. Bu çalışmalar ağırlıklı olarak çocuk edebiyatı analizi yoluyla çocuklarla felsefi ilkelerin pratik uygulamasına dayanmaktadır. Ayrıca bu alandaki mevcut literatürün incelenmesi ve ortaya çıkan araştırma yönelimlerinin analizine yönelik çalışmalar da yürütülmüştür. Budak Durmuş ve Çalışkan'ın (2022) araştırması, Türkiye'de P4C alanında, özellikle lisansüstü tezleri ile Türkçe dergilerde yayımlanan makalelerin son beş yılda önemli oranda arttığını ortaya koymuştur. Alandaki kuramsal ve derleme türündeki çalışmaların sayısında da belirgin bir yükseliş olduğu görülmüştür. Lafcı Tor'un (2023) kapsamlı literatür analizinde, konuyla ilgili 2008-2023 yılları arasında yayımlanmış 14 yüksek lisans tezi, 7 doktora tezi ve 10 akademik makale incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, incelenen çalışmalar katılımcıların düşünme becerileri, sosyal yeterlilikleri, felsefi düşünme kapasiteleri, bilişsel başarıları ve yaratıcılık düzeyleri üzerindeki etkilerine odaklanmıştır. Ek olarak bu çalışmalarda kullanılan yaklaşımlar, yöntemler ve teknikler açısından terminolojide standartlaşmanın bulunmadığı vurgulanmıştır. Değirmenci Toraman ve Kılıç (2024) da Türkiye'deki P4C konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizini (2008-2024) gerçekleştirmiştir. Ancak P4C'nin çocuk ruh sağlığına etkilerine dikkat çeken bir sağlık bilimleri profesyonelinin çalışmasına ulaşılmamıştır. Literatürde, konunun eğitim ve sağlık bilimleri ekseninde ele alındığı multidisipliner çalışmalara da ulaşılamamıştır. Bu bağlamda, söz konusu çalışma; sağlık bilimleri profesyonellerinin gerek bağımsız olarak gerekse eğitim, felsefe ve sağlık bilimleri perspektiflerini bir araya getirerek, P4C yaklaşımının çocuk ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen multidisipliner araştırmalar yürütmelerinin önemini vurgulamayı ve bu tür çalışmaları teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle deneysel ve yarı deneysel tasarımıyla gerçekleştirilecek P4C uygulamalarının; çocukların eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi, olumsuz duygu ve düşüncelerle baş etme kapasitelerini artırması ve bu kazanımların ruh sağlığı uygulamalarına yansımaları yoluyla çocuk-ergen ruh sağlığı çıktıları üzerinde olumlu etkiler oluşturmaları beklenmektedir. Bu tür çalışmaların yaygınlaşması, çocuk-ergenlerin duygusal ve problem odaklı baş

etme becerilerini güçlendirmeye katkı sağlayarak, karşılaştıkları sorunlara yönelik daha etkili ve bütüncül yaklaşımlar geliştirmelerine olanak tanıyacaktır. Çalışmamızın özgün değeri; eğitim ve sağlık bilimleri arasında köprü kurarak, P4C'nin çocuk ruh sağlığı üzerindeki etkilerini deneysel ya da yarı deneysel yöntemlerle inceleyen çalışmalara kuramsal ve uygulamalı bir rehberlik sunmayı hedeflemesinde yatmaktadır. Klinik ve eğitim ortamlarında P4C'nin çocuk-ergen ruh sağlığını koruyucu ve geliştirici bir araç olarak kullanılmasıyla, çocuk ve ergenlerin ruh sağlıklarının, iyi oluşlarının ve yaşam kalitelerinin desteklenmesi ve artırılması mümkün olabilecektir.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. P4C'nin Yansımaları

Matthew Lipman tarafından 1970'lerde geliştirilen P4C, eğitim ortamında eleştirel düşünme, duyarlılık, yaratıcı akıl yürütme ve sorgulama becerilerini desteklemeyi amaçlayan, kendini ifade etme ve iletişim becerilerinin gelişimini kolaylaştıran bir eğitim programı olarak tanımlanabilir (Lipman, 1985; Lipman vd., 1980). İletişim ve empati becerileri, yaşam boyu sahip olunması gereken temel yetkinliklerdendir. Bu beceriler, başkalarının duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını farklı bakış açılarından görebilme ve bunları kendi eylemlerine entegre edebilme yeteneğini gerektiren duygusal zekanın ayrılmaz bir parçasıdır (Antonopoulou, 2024; McNulty ve Politis, 2023). Bu yetkinliklerin gelişimine paralel olarak P4C, çocukların hem akademik ortamdaki hem de yaşamın diğer alanlarındaki deneyimleri anlamalarına; kendilerini ifade eden ve mantıklı bireyler olarak gelişmelerine, kendi düşüncelerini başkalarınıninkilerle karşılaştırarak sorgulamalarına ve kimi zaman da diğerlerinin benzer düşünce ve duygulara sahip olduklarını fark etmelerine olanak sağlar (Shaw, 2007). P4C etkinlikleri sırasında eğitimcinin rolü; açık uçlu sorular sorarak diyalogu teşvik etmek ve öğrencilerin farklı varoluşsal konuları keşfetmelerine imkan tanıyacak destekleyici bir duygusal iklim sunmaktır (Trickey ve Topping, 2004). Mutlu (2017), yaşam boyu gelişim gösteren insan için ontolojik (varoluşsal) açıdan kritik bir dönem olarak kabul edilen çocukluk döneminde gerçekleştirilen felsefi uğraşın varoluşsal açıdan taşıdığı önemi irdelemiştir. Dirican (2017) sorgulayan, sorgulatan, eleştirel yapısıyla felsefenin çocuğun özgür iradesini eline almasını sağlayacak, doğruyu yanlıştan ayırmasını ve eleştirel düşünebilmesini sağlamak için gerekli olan düşünme yetilerini canlı tutacak, hür varoluşunda ve kimlik inşasında ona engel olan her ne varsa mücadele etme gücü vereceğini belirtmiştir. Önal (2017) ise çocuk ve felsefe ilişkisini, 'Çocuk Felsefesi', 'Çocukça Felsefe' ve 'Çocuklar İçin Felsefe' kavramları çerçevesinde ele almış; bu bağlamda gelişim psikolojisi perspektifinden çocukların felsefi düşünme süreçlerini tartışmıştır.

P4C, çocukları felsefi sorgulama sürecine dahil eden bir felsefe pratiği olarak tanımlanabilir. Bu süreç; bilişsel, sosyal ve duyuşsal yollarla gerçekleştirilir. P4C'de tartışmanın içeriğinden çok süreç önemlidir (Franzini Tibaldeo, 2023; Kennedy, 2010; Trickey ve Topping, 2004; Lipman, 1985; Lipman vd., 1980). Süreç, çocukların güvenli bir ortamda soru sormayı, problemler üzerine düşünmeyi, akıl yürütmeyi, kavramsallaştırmayı, düşüncelerini gerekçelendirmeyi, varsayımları sorgulamayı ve belirsizliklerle çalışmayı öğrenebilecekleri bir ortam sağlar (Vansieleghem ve Kennedy, 2011; Kennedy, 2010; Matthews, 2000). Bu şekilde felsefe, çocuklarda kendi duygu, düşünce ve inançlarını anlama, özgürlük ve bağımsızlığı benimseme, yaratıcı düşünme ve bilgiyi sorgulama yetilerini geliştirir (Franzini Tibaldeo, 2023; Kennedy, 2010; Trickey ve Topping, 2004; Lipman, 1985; Lipman vd., 1980).

Çocuklar doğuştan gelen, kendiliğinden gelişen bir merak duygusuna sahiptir (Shaw, 2007). Gareth Matthews (2000), 3 ila 7 yaş arasındaki çocukların felsefeye yönelik doğal eğilimlerinin, yaş ilerledikçe azaldığını belirtmiştir. Amerikalı felsefe profesörü Matthew Lipman ise 1960'lı yıllarda üniversitede girdiği felsefe ve mantık derslerinde lisans öğrencilerinin muhakeme, yargılama ve eleştirel düşünme becerilerinin yetersiz olduğunu fark etmiş ve uğraşlarına rağmen istediği sonuca tam olarak ulaşamamıştır. Bu nedenle Lipman, eleştirel ve yaratıcı düşünmenin yaşamın erken dönemlerinde

öğrenilmesinin kritik olduğunu düşünmeye başlamıştır ve bu doğrultuda 1970'li yılların başında P4C eğitim programını geliştirmiştir (Lipman 2003). Yapılan pek çok araştırma, küçük yaşlarda dahi felsefe yapmanın mümkün olabileceğini farklı açılardan göstermektedir (Mollaebrahimlou vd., 2025; Cassidy vd., 2024; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Siddiqui vd., 2019; Cassidy vd., 2018). Hemen her sahada olduğu gibi felsefe eğitime de mümkün olduğunca erken yaşlarda başlanmanın belirleyici rol oynadığı açıktır. Gareth Matthews, Çocukluk Felsefesi adlı kitabında felsefe eğitimi için en ideal dönemin erken çocukluk yılları olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre, 3-7 yaş arasındaki çocuklar felsefeye kendiliğinden yönelmiş, felsefi düşünme yetisi olan zihinlere sahiptir. Ancak çocuğun yaşı ilerledikçe felsefi sorular, sorgulamalar daha seyrek ortaya çıkmaya başlar, felsefi düşünme yetisi zayıflar. Çocuk okul hayatına başladığında ise sadece faydalı sorgulamaların kendinden beklendiğini öğrenir ve böylece felsefe, çocuğun yaşamında arka plana itilerek durağanlaşır (Matthews, 2000).

Çalışmanın araştırma soruları şu şekildedir;

- WoS veri tabanında P4C alanında yapılan yayınların yıllara, ülkelere, kurumlara, yazarlarına ve atıf durumlarına göre dağılımı nedir?
- WoS veri tabanında P4C konusundaki makalelerin bibliyometrik özelliklere göre (ortak anahtar sözcükler, ortak yazarlık ağı, ortak alıntılar, bibliyografik eşleşme vb.) dağılımı nasıldır?

3. Yöntem

3.1. Araştırma Deseni

WoS veritabanından elde edilen veriler ile yürütülen bibliyometrik haritalamanın gerçekleştirildiği bu çalışmada bir betimsel araştırma yöntemi olan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. WoS, temel bilimler ve yüksek etki faktörlü dergileri kapsamı nedeniyle tercih edilmiştir (Singh, Singh, Karmakar, Leta ve Mayr, 2021; Birkle, Pendlebury, Schnell ve Adams, 2020). Scopus, uygulamalı bilimlerde geniş kapsama sahip olsa da WoS kadar tutarlı değildir (Stahlschmidt ve Stephen, 2022; Visser, Van Eck ve Waltman, 2021). Google Scholar ise geniş kapsamına rağmen veri doğruluğu ve şeffaflık açısından sınırlıdır. Yüksek öz atıf oranları nedeniyle bibliyometrik analizlerde daha az güvenilirlerdir (Levine-Clark ve Gil, 2021; Gusenbauer ve Haddaway, 2020).

Betimsel araştırmalar, mevcut durumu analiz ederek, açıklamayı amaçlar (Christensen, Johnson ve Turner, 2011). Bu bağlamda, çalışmada P4C kavramına ilişkin yayınların temel özellikleri incelenmiştir. Bibliyometrik haritalama, belirli bir araştırma alanındaki yayınların sayı, ülke, dergi, yazar, kurum ve konu başlıkları açısından güncel durumu ve yönelimlerini analiz etmekte kullanılır (Yu, Wei, Tang ve Tang, 2016). Bu analizler ile zaman içerisindeki gelişmeler, öne çıkan yazar ve kurumlar belirlenir. Bu analiz, araştırma alanındaki temel eğilimleri, en etkili çalışmaları, yazarları ve kesişen bağlantıları ortaya koyar. Yayınların yapısal analizine dayanan bibliyometrik yöntem; atıf analizi, anahtar sözcük, kaynak kullanımı, yazar üretkenliği ve eş atıf ağları gibi ağ yapıları üzerinden bilimsel eğilimleri ortaya koyar. Bu çalışmada bibliyometrik analiz süreci; veri toplama, temizleme ve hazırlama, analiz ve işleme (ör. ortak yazarlık, atıf, anahtar sözcük, ağ analizi), görselleştirme, yorumlama ve raporlanma aşamalarını içermektedir (Öztürk vd., 2024; Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021; de Oliveira vd., 2019; Aria ve Cuccurullo, 2017).

3.2. Bibliyometrik Analiz

Bibliyometrik analiz, ilgili konuda bilimsel literatürün çeşitli açılardan değerlendirilerek gelişimini, etkisini ve yapısını ortaya koyan bir yöntemdir. Bu analiz, belirli bir araştırma alanındaki eğilimleri ve etkinlikleri, bilimsel makaleler, yazarlar, dergiler, anahtar sözcükler ve atıflar aracılığıyla kapsamlı biçimde incelemektedir. En yaygın kullanılan teknikler arasında atıf analizi, ortak yazar analizi, ortak

kelime analizi ve bilimsel haritalama bulunmaktadır. Özellikle atıf analizi, akademik çalışmalar arasındaki bağlantıları inceleyerek alan üzerinde önemli etkisi olan çalışmaları belirler. Ortak yazar ve kelime analizleri ise araştırma alanlarını ve temalarını haritalandırır. Ayrıca bilimsel haritalama ve kümeleme teknikleri, yayınların yapısını görselleştirerek alan içindeki önemli araştırma konularını ve eğilimlerini açıklamada etkilidir. Uluslararası iş birlikleri planlayan araştırmacılar, bu çalışmanın sonuçlarını kullanarak, ortak çalışma yapmaya daha açık olan yazarlar, ülkeler ve kurumlarla iletişime geçebilir ve ortak yayınlar üretmelerini kolaylaştırabilir. Bu bağlamda bibliyometrik veriler ilgili alandaki araştırma projeleri için iş birliği fırsatları ve destek kaynaklarını belirleme potansiyeli sunmaktadır (Öztürk vd., 2024; Donthu, Kumar, Mukherjee, Pandey ve Lim, 2021; de Oliveira vd., 2019; Aria ve Cuccurullo, 2017).

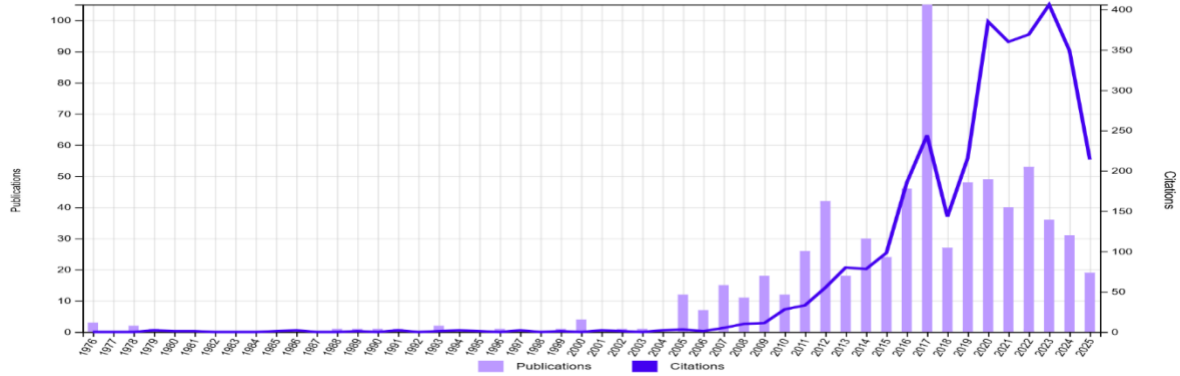
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Analiz kapsamında literatürde P4C'ye yönelik eğilimlerin belirlenmesi amacıyla bibliyometrik haritalama yöntemi uygulanmıştır. WoS üzerinde "philosophy for children" ve "philosophy with children" anahtar sözcükleri "or" bağlacıyla, tüm yıllar ve tüm alanlar seçilerek taranmıştır. "P4C" ifadesi, farklı disiplinlerde başka anlamlara gelebileceği için dışlanmıştır. 4 Temmuz 2025 tarihinde yapılan taramada, 1976–2025 yılları arasında 780 kayıt tespit edilmiş, bunlardan 689'u makale olarak iki uzman tarafından sınıflanmıştır. Bu makaleler bibliyometrik analiz yöntemiyle çözümlenmiştir. Veriler; yayın yılı, dil, yazar, kurum, ülke, dergi, anahtar sözcük ve atıf açısından sınıflandırılarak tablolar ve grafiklerle sunulmuştur. Sosyal ağ yapılarının görselleştirilmesinde VOSviewer (v1.6.20) yazılımı kullanılmıştır. Görselleştirmede kullanılan VOSviewer, bibliyometrik ögeler arasındaki ilişkileri analiz etmeye ve haritalamaya imkan tanımaktadır. Ağ görselleştirme haritalarında dairelerin büyüklüğü yayın, yazar, atıf vb. sayısını, çizgilerin kalınlığı ise ilgili ögeler arasındaki bağlantı gücünü belirtmektedir (Öztürk vd., 2024; Donthu vd., 2021; de Oliveira vd., 2019; Aria ve Cuccurullo, 2017).

4. Bulgular

4.1. Genel Bilgiler

1976-2025 yılları arasında 780 dökümana ulaşılmıştır. Bunlardan 689 tanesi makaledir. Yayın sayısının yıllar içerisinde arttığı görülmüştür. En çok makale 2017 yılında (n=105) yayınlanmıştır. Lipman, P4C programını 1970'li yıllarda geliştirmiştir. Ancak Tablo 1 göre, genel olarak P4C konusunun 2005 yılına yeteri ilgiyi görmediği, 2017 yılında ise konuya ilginin zirve yaptıktan sonra dalgalanarak 2023'den itibaren makale sayısının düşüşe geçtiği gözlenmiştir. Bu yayınlara toplam 3298 atıf yapılmış ve en çok atıf 2023 yılında (n=406) gerçekleşmiş ve sonrasında hızlı bir düşüş yaşanmıştır (Tablo 1). Toplam 200 yazar bu yayınlara katkı sağlamıştır. Makale yayın dillerinin en çok İngilizce (n=514), İspanyolca (n=63) ve Portekizce (n=31) olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe (n=1), en son sırada 13. olmuştur.

Tablo 1. Yayınların yıllara göre dağılımı ve atıf sayıları (WoS, Temmuz, 2025)

Konuyla ilgili araştırmaların yayınlandığı ilk üç akademik yayıncılık; State Univ Rio De Janeiro (n=179), Routledge (n=97) ve Taylor & Francis (n=80) olarak belirlenmiştir. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına göre ilk üç; Kaliteli Eğitim (Quality Education) (n=425), İyi Sağlık ve İyi Oluş (Good Health and Well Being) (n=36) ve Eşitsizliğin Azaltılması (Reduced Inequality) (n=6) girmiştir. Yayın başlığına göre sıralama Childhood and Philosophy (n=179), Routledge International Handbook of Philosophy for Children (n=28), Routledge International Handbooks (n=28) ve Journal of Philosophy of Education (n=24) şeklindedir. International Journal of Environmental Research and Public Health (n=1) 134. sırada yer almıştır.

Araştırma alanlarına göre ise ilk üç; Eğitim ve Eğitim Araştırmaları (Education Educational Research) (n=484), Felsefe (Philosophy) (n=368) ve Sosyal Bilimler – Diğer Konular (Social Sciences Other Topics) (n=43) şeklinde sıralanmıştır. Psikoloji (Psychology) (n=31) dördüncü, Psikiyatri (Psychiatry) (n=2) 15., Sağlık Bakım Bilimleri Hizmetleri (Health Care Sciences Services) (n=1) 27. ve Halk Sağlığı, Çevre ve İş Sağlığı (Public Environmental Occupational Health) (n=1) 38. sırada yer almıştır. Akademik kurumdaki görevli olunan bölüm için ilk üç Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Eğitim Fakültesi ve tarihsel ve felsefi bölümüdür.

P4C, WoS kategorileri sıralamasında en çok Eğitim ve Eğitim Araştırmaları (% 69.96 n=482), Felsefe (% 53.41 n=368), Sosyal Bilimler Tarihi (History of Social Sciences) (% 3.48 n=24) ve Psikoloji Eğitimi (Psychology Educational) (% 2.9 n=20) kategorilerinde çalışılmıştır. Sağlık veya ruh sağlığı alanındaki çalışma kategorilerinde yüzdelik dilim oldukça düşüktür. Multidisipliner Psikoloji (Psychology Multidisciplinary) (% .87 n=6), Gelişim Psikolojisi (Psychology Developmental) (% .73 n=5), Psikiyatri (% .29 n=2) kategorilerindeki çalışma yüzdelerini, Sağlık Bakım Bilimleri Hizmetleri (% .15 n=1), Sağlık Politikası Hizmetleri (Health Policy Services) (% .15 n=1), Tıp Etiği (Medical Ethics) (% .15 n=1), Halk Sağlığı, Çevre ve İş Sağlığı (% .15 n=1), Sosyal Bilimler ve Biyomedikal (Social Sciences Biomedical) (% .15 n=1) kategorileri izlemektedir (Şekil 1).

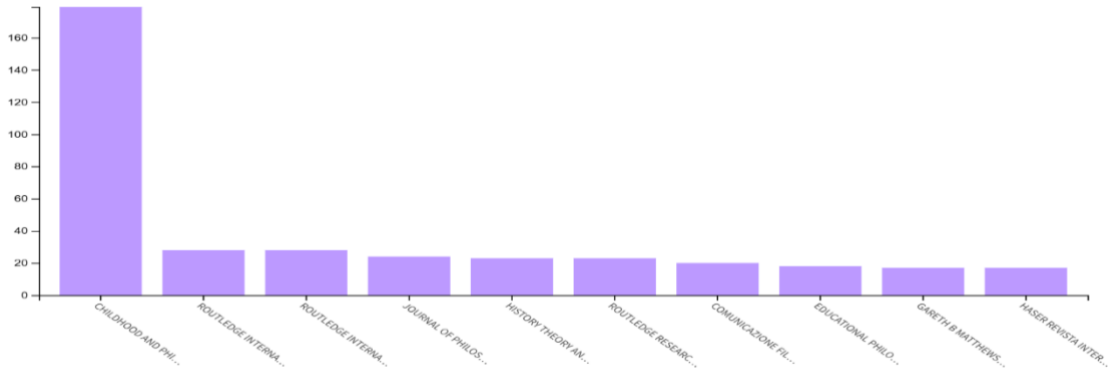

Şekil 1. Yayınların WoS, Temmuz, 2025 kategori sıralaması

Makalelerin tematik analizinde orta düzey tematik alanların (Citation Topics Meso) ilk üçü; Siyaset Felsefesi (Political Philosophy) (n=356), Eğitim ve Eğitim Araştırmaları (Education & Educational Research) (n=59), Sosyal Psikoloji (Social Psychology) (n=14) ve spesifik konu başlıklarının (Citation Topics Micro) ilk üçü; Eğitim Felsefesi (Philosophy of Education) (n=342), Fen Eğitimi (Science Education) (n=18), Eğitim Reformu (Educational Reform) (n=11) olarak saptanmıştır.

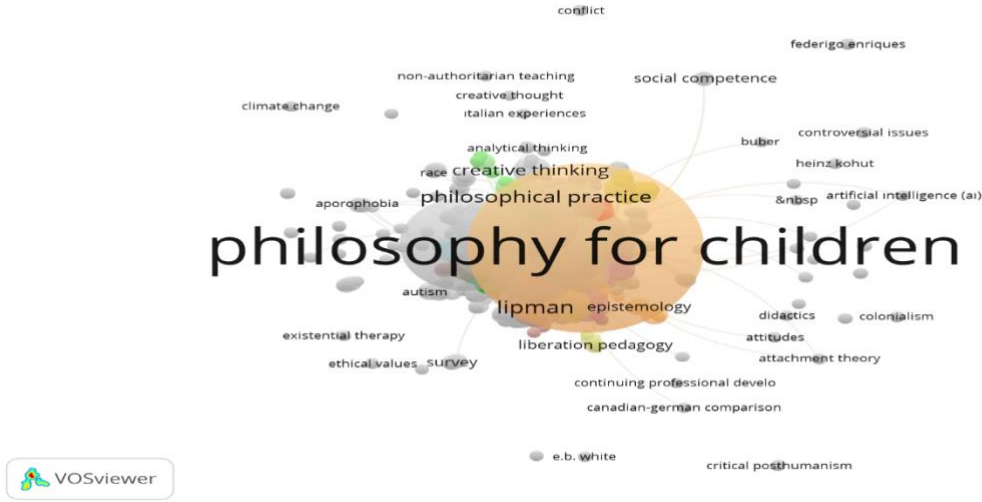
Konuyla ilgili en çok yayın yapan ilk üç dergi; Childhood and Philosophy (N=179), Routledge International Handbook of Philosophy for Children (n=28), Routledge International Handbooks (n=28) ve Journal of Philosophy of Education (n=24) olarak belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Yayın kaynağının adı (WoS, Temmuz, 2025)

4.2. Anahtar Sözcük Analizi

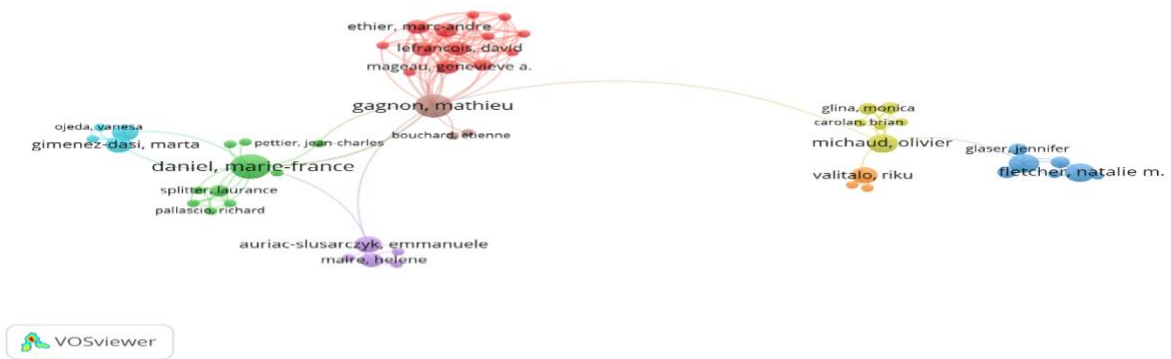
P4C anahtar kavramıyla bağlantılı anahtar sözcüklerin ağ görselleştirme haritasında anahtar sözcük sayısı en az 1 olarak belirlenmiştir. Analiz sonucunda toplam 1211 anahtar sözcük analiz edilmiştir. Anahtar sözcükler 101 farklı kümeye (tematik gruba) ayrılmıştır. Anahtar sözcükler arasında toplam 4764 adet doğrudan bağlantı (birlikte geçme durumu) tespit edilmiştir. Bu bağlantıların birlikte kullanılma gücünün toplamı 5340'tır (bazı anahtar sözcükler birden fazla bağlantıya sahiptir ve bazı bağlantılar daha sık tekrar etmiştir) (birim sayısı=1211, tematik küme sayısı=101, ilişki sayısı=3476463, toplam bağlantı gücü=5340). Buna göre yayınlarda en çok kullanılan ortak anahtar sözcük, bu çalışmanın da odaklandığı çocuklar için felsefe (toplam bağlantı gücü=1040) kavramıdır. Ağ görselleştirme haritasında yer alan diğer ilk üç anahtar kavramlarsa çocuklar için felsefe (philosophy with children) (toplam bağlantı gücü=329) ve critical thinking (eleştirel düşünme) (toplam bağlantı gücü=196) şeklinde sıralanmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. P4C anahtar kavramıyla bağlantılı anahtar sözcüklerin ağ görselleştirme haritası

4.3. Yazarlar Arası Ortak Yazarlık Analizi

P4C üzerine yapılan yayınların yazarlara göre dağılımı incelendiğinde sırasıyla Murris, Karin (n=23), Cassidy, Claire (n=16), Matthews, Gareth (n=12) ve Kohan, Walter Omar (n=12) ilk üçü paylaşmaktadır (WoS, Temmuz, 2025). Yazarlar arası ortak yazarlık analizi, yazarların kimlerle birlikte yayın yaptığını, hangi yazarların ağın merkezinde yer aldığını, hangi yazar gruplarının iş birliği yaptığını gösteren bir analizdir. Yazarlar arası iş birliğini gösteren yazarlar arası ortak yazarlık analizine göre; 51 yazar, sık sık birlikte çalışan 8 yazar grubu (örn. bir araştırma ekibi) oluşturmuştur. 152 tane iki yazarın en az bir yayında birlikte yer aldığı, yazar çiftinin 197 yayında birlikte yazarlık yaptığı saptanmıştır. Gagnon, Mathieu ağın ortasında yer almaktadır (tematik küme sayısı=8, ilişki sayısı=19, toplam bağlantı gücü=32, n=8) (Şekil 3).

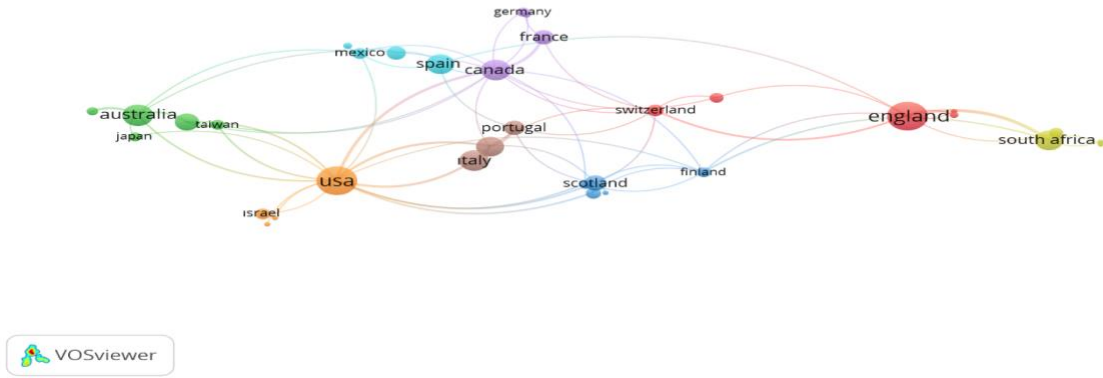

Şekil 3. Yazarlar arası iş birliği haritası

4.4. Ülkeler Arası Ortak Yazarlık Analizi

WoS (Temmuz, 2025) verilerine göre, P4C konusunda en çok yayın yapan ülkenin İngiltere (n=78) olduğu, onu Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) (n=77) ve Kanada'nın (n=43) takip ettiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin (n=18) 18. sırada yer aldığı saptanmıştır. 34 ülke analizde yer almış, bu ülkeler 8 uluslararası iş birliği grubunda kümelenmiş, ülkeler arasında 68 farklı iş birliği bağlantısı

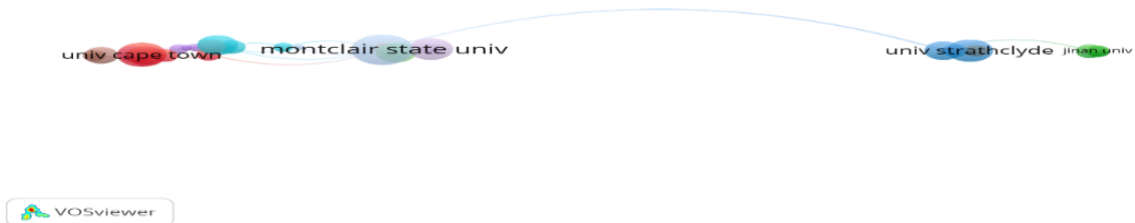
saptanmış ve tüm bu bağlantıların toplam gücü 109 (bazı ülkeler çok sayıda yayında birlikte çalışmıştır) olarak belirlenmiştir. ABD (tematik küme sayısı=7, ilişki sayısı=15, toplam bağlantı gücü=31, $n=76$), Kanada (tematik küme sayısı=5, ilişki sayısı=14, toplam bağlantı gücü=22, $n=40$) ve İngiltere (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=8, toplam bağlantı gücü=17, $n=78$) ülkeler arası bilimsel iş birliğinde öne çıkmaktadır (Şekil 4).

Şekil 4. Ülkeler arası iş birliği haritası

4.5. Kurumlar Arası Ortak Yazarlık Analizi

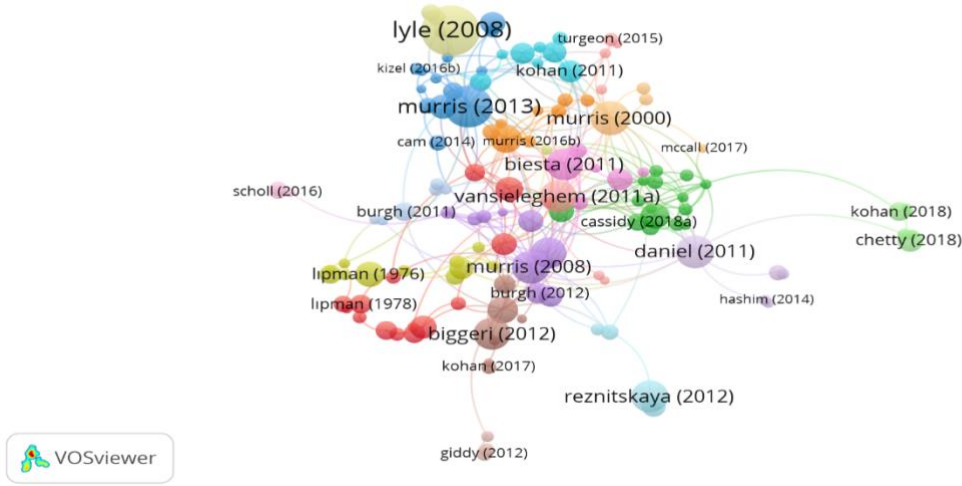
P4C yayınlarının kurum bazında dağılımı şu şekildedir; en çok yayın yapan kurum Montclair State University ($n=32$) olurken, University of Cape Town ($n=19$) ve University of Strathclyde ($n=16$) sırasıyla ikinci ve üçüncü en çok yayın yapan kurum olarak saptanmıştır. Şekil 5'te üniversite başına makale sayısı en az 1 olarak belirlenmiş, yayınların yazarlarının bağlı oldukları üniversitelere göre kurumlar arası ortak yazarlık analizinde 115 üniversite analiz edilmiş, 16 iş birliği kümesi ve 239 iş birliği bağlantısı saptanmıştır. Bu bağlantıların gücü toplamda 284'tür. Bu duruma göre kurumlar arası iş birliği birinci kümesinde Montclair State University (tematik küme sayısı=12, ilişki sayısı=29, toplam bağlantı gücü=35, $n=30$), ikinci kümesinde Univ Cape Town (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=10, toplam bağlantı gücü=15, $n=19$) ve üçüncü kümesinde Univ Strathclyde (tematik küme sayısı=3, ilişki sayısı=10, toplam bağlantı gücü=10, $n=16$) üniversitelerinin yer aldığı belirlenmiştir.

Şekil 5. Kurumlar arası iş birliği haritası

4.6. Makale Atıf Analizi

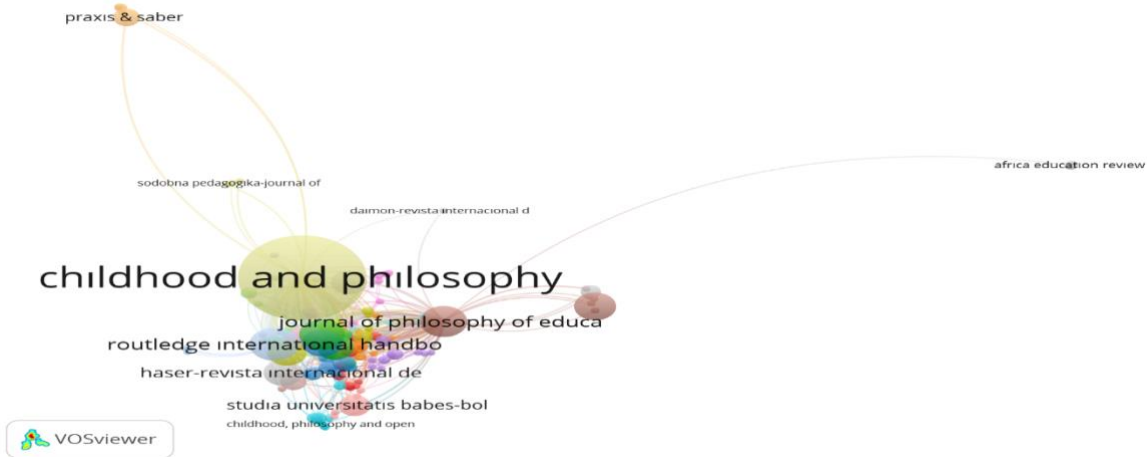
Şekil 6'ya göre en az 1 eser ve 5 atıf kriteri doğrultusunda 138 makale atfının 18 kümeye ayrıldığı ve 308 yayın ortak atıf bağlantısı olduğu görülmüştür. En etkili makaleleri belirlemek ve hangi makalelerin literatürde merkezi konumda yer aldığını saptamak için yaptığımız analizimizde Murris (2008) (tematik küme sayısı=5, ilişki sayısı=22, toplam bağlantı gücü=65), Murris (2000) (tematik küme sayısı=16, ilişki sayısı=22, toplam bağlantı gücü=71), Haynes (2011) (tematik küme sayısı=7, ilişki sayısı=16, toplam bağlantı gücü=48) ve Murris (2013) (tematik küme sayısı=3, ilişki sayısı=16, toplam bağlantı gücü=105) en fazla atıf alan makaleler olarak saptanmıştır.

Şekil 6. Makale atıf analizi ağ görselleştirme haritası

4.7. Dergi Atıf Analizi

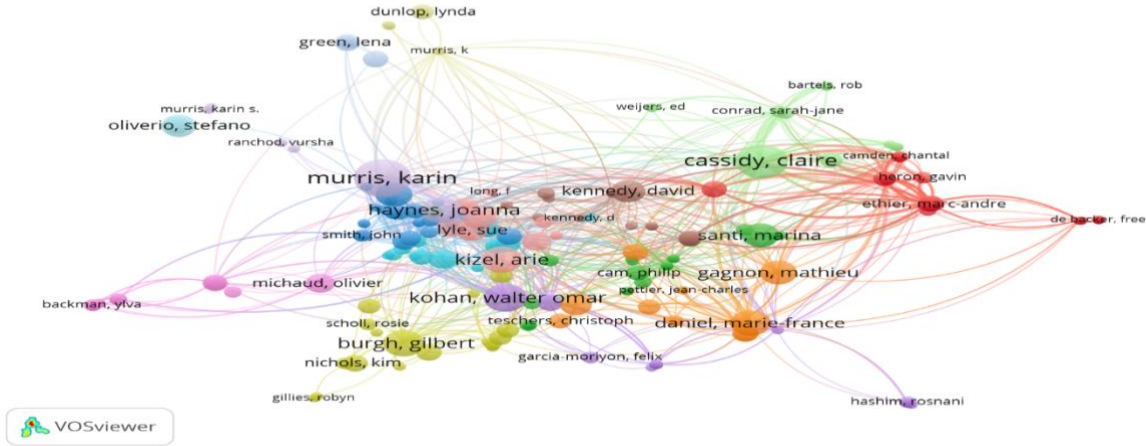
Bir derginin en az 1 makalesi doğrultusunda gerçekleştirilen dergi atıf analizinde; 136 dergi atfının 27 kümeye ayrıldığı ve 504 derginin ortak atıf bağlantısı olduğu görülmüştür. En etkili dergileri belirlemek ve alanda en çok kullanılan yayın kaynağını saptamak için yaptığımız analizimizde Childhood and Philosophy (tematik küme sayısı=13, ilişki sayısı=71, toplam bağlantı gücü=315, n=179), Journal of Philosophy of Education (tematik küme sayısı=8, ilişki sayısı=77, toplam bağlantı gücü=299, n=24) ve Routledge International Handbook of Philosophy for Children (tematik küme sayısı=12, ilişki sayısı=44, toplam bağlantı gücü=175, n=28) en fazla ortak atıf bağlantısı olan dergiler yani en güçlü dergiler olarak saptanmıştır (Şekil 7).

Şekil 7. Dergi atıf analizi ağ görselleştirme haritası

4.8. Yazar Atıf Analizi

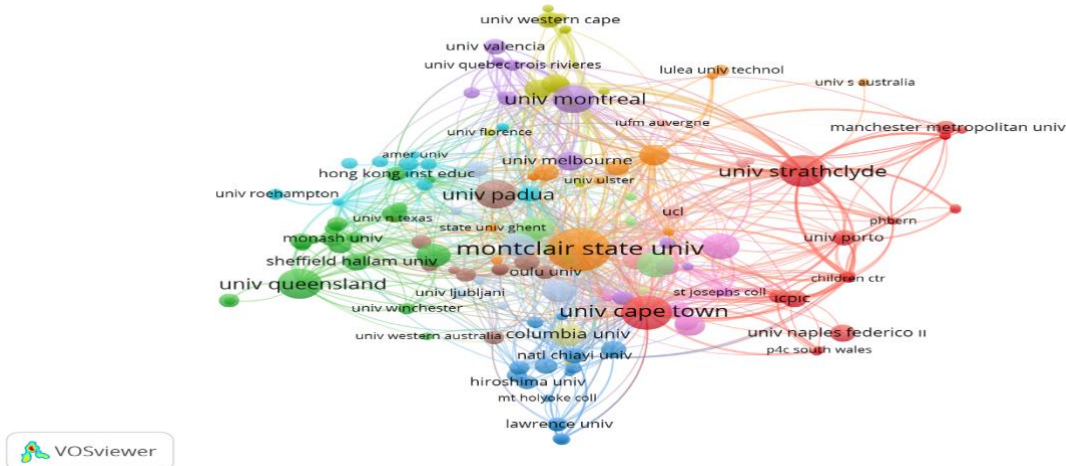
En etkili veya bilinen yazarları bulmak için yaptığımız analizimizde bir yazar beş atıf kriterine göre; 202 yazar atfının 15 kümeye ayrıldığı, 1130 yazar atıf bağlantısı olduğu saptanmıştır (yazar atıf analiz toplam gücü=1805). Cassidy, Claire'in (tematik küme sayısı=11, ilişki sayısı=52, toplam bağlantı gücü=206, n=16) alanda en çok atıf alan öncü yazar olduğu, Murris, Karin (tematik küme sayısı=14, ilişki sayısı=63, toplam bağlantı gücü=158, n=19) ve Daniel, Marie-France (tematik küme sayısı=7, ilişki sayısı=46, toplam bağlantı gücü=108, n=9) adlı yazarların da çok atıf aldığı görülmüştür (Şekil 8).

Şekil 8. Yazar atıf analizi ağ görselleştirme haritası

4.9. Kurum Atıf Analizi

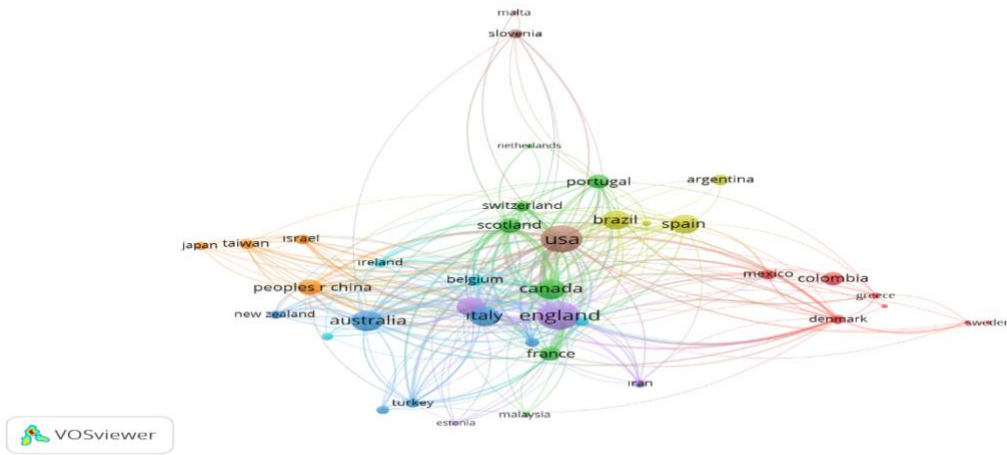
En etkili veya bilinen kurumları bulmak için yaptığımız analizimizde bir kurum beş atıf kriterine göre; 167 kurum atfının 13 kümeye ayrıldığı, 1019 kurum atfının olduğu saptanmıştır (kurum atıf analiz toplam gücü=1576). Montclair State University (tematik küme sayısı=7, ilişki sayısı=81, toplam bağlantı gücü=186, n=30) alanda en çok atıf alan öncü kurumdur. Univ Cape Town (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=69, toplam bağlantı gücü=176, n=19) ve Univ Strathclyde (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=44, toplam bağlantı gücü=140, n=16) adlı üniversitelerin de çok atıf alan kurumlar olduğu görülmüştür (Şekil 9).

Şekil 9. Kurum atıf analizi ağ görselleştirme haritası

4.10. Ülke Atıf Analizi

En etkili veya bilimsel çalışmaları daha çok atıf alan ülkeleri belirlemek için yaptığımız analizde bir ülke beş atıf kriterine göre; 39 ülkenin 8 kümeye ayrıldığı, 292 ülke atıf ağının olduğu saptanmıştır (kurum atıf analiz toplam gücü=1317). ABD'nin (tematik küme sayısı=8, ilişki sayısı=33, toplam bağlantı gücü=343, n=76) alanda en çok atıf alan ülke olduğu, İngiltere (tematik küme sayısı=5, ilişki sayısı=32, toplam bağlantı gücü=297, n=78) ve Güney Afrika'nın (tematik küme sayısı=5, ilişki sayısı=26, toplam bağlantı gücü=206, n=37) da bilimsel katkı gücü en çok olan ülkeler olduğu, uluslararası etki ve görünürlüklerinin fazla olduğu anlaşılmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. Ülke atıf analizi ağ görselleştirme haritası

4.11. Yazar Bibliyografik Eşleştirmesi

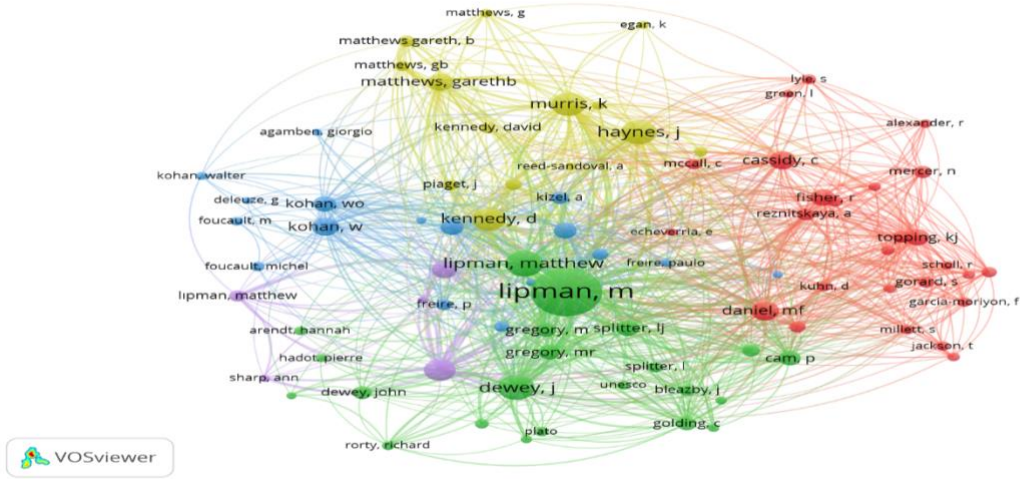
İki yazarın ortak referans (kaynak) kullandığı durumları analiz etmek için yani ortak kaynaklara atıf yapan yazarları analiz etmek için bir yazar beş atıf kriteri doğrultusunda 674 yazarın 16 kümeye ayrıldığı, 72285 bibliyografik eşleştirme gerçekleştiği ve toplam bağlantı gücünün 259093 olduğu saptanmıştır. Cassidy, Claire (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=4081, toplam bağlantı gücü=13504, n=16), Murris, Karin (tematik küme sayısı=3, ilişki sayısı=503, toplam bağlantı gücü=8966, n=19) ve Gagnon, Mathieu (tematik küme sayısı=7, ilişki sayısı=453, toplam bağlantı gücü=7267, n=8) adlı yazarların en çok aynı kaynaklara atıf yaptıkları yani aralarında bibliyografik eşleşme olduğu ve benzer konu alanında çalıştıkları saptanmıştır. Benzer literatür kullanan araştırmacılar böylece ortaya çıkmıştır (Şekil 11).

Şekil 11. Yazar bibliyografik eşleştirmesi haritası

4.12. Yazar Birlikte Atıf Analizi

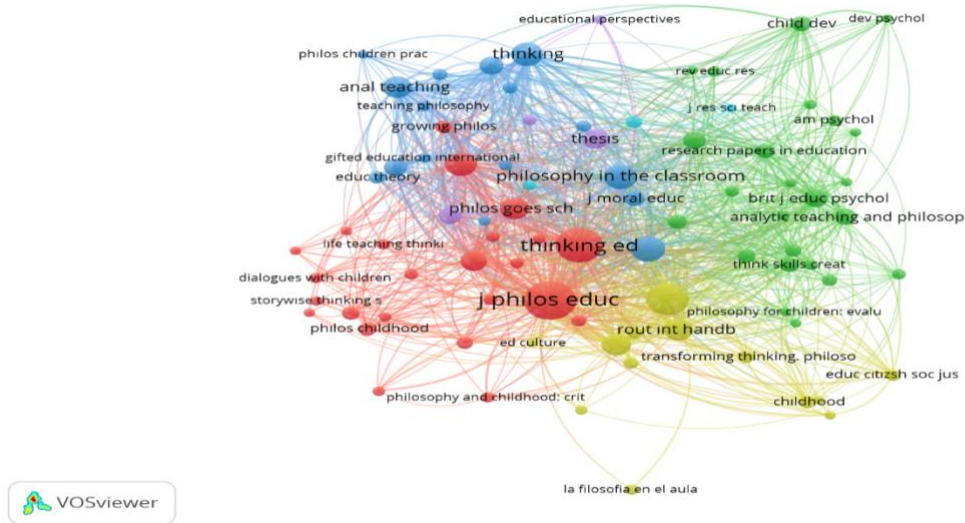
İki kaynak, yazar veya yayın başka bir makalede birlikte atıf alıyorsa, aralarında birlikte atıf (co-citation) ilişkisi vardır. Aynı anda atıf alan yazarları analiz etmek, alanın en etkili, en çok birlikte anılan yazarlarını ortaya çıkarmak için bir yazarın en az 20 atıf kriterine göre; Lipman, M (tematik küme sayısı=2, ilişki sayısı=83, toplam bağlantı gücü=8616, atıf sayısı=843), Murris, K (tematik küme sayısı=4, ilişki sayısı=81, toplam bağlantı gücü=2795, atıf sayısı=196) ve Lipman, Matthew (tematik küme sayısı=2, ilişki sayısı=83, toplam bağlantı gücü=2745, atıf sayısı=249) alandaki temel çalışmaların öncü, en etkili ve en sık birlikte anılan kaynakların yazarlarıdır (birim sayısı=84, tematik küme sayısı=5, ilişki sayısı=2649, toplam bağlantı gücü=36130) (Şekil 12).

Şekil 12. Yazar birlikte atıf analizi haritası

4.13. Dergi Birlikte Atıf Analizi

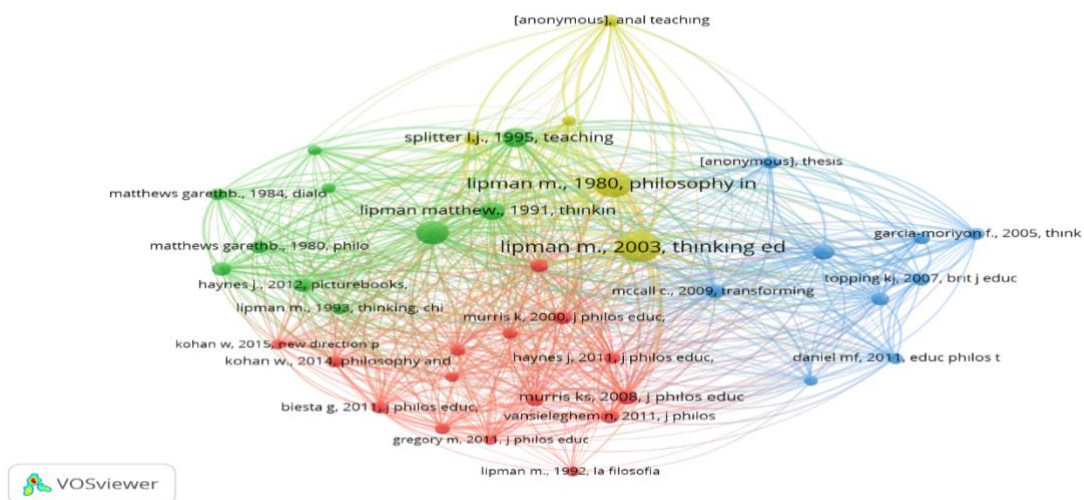
Aynı anda atıf alan dergileri analiz etmek, alanın en etkili, en çok birlikte anılan dergilerini ortaya çıkarmak için bir derginin en az 20 atıf kriterine göre; J Philos Educ (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=83, toplam bağlantı gücü=4713, atıf sayısı=387), Child Philos (tematik küme sayısı=4, ilişki sayısı=83, toplam bağlantı gücü=3014, atıf sayısı=267) ve Thinking Edu (tematik küme sayısı=1, ilişki sayısı=83, toplam bağlantı gücü=2914, atıf sayısı=306) alandaki en sık birlikte anılan kaynaklardır. Böylece alanın en etkili, en çok birlikte anılan, referans gösterilen dergileri ve kuramsal temelleri ortaya çıkarılmıştır (birim sayısı=84, tematik küme sayısı=6, ilişki sayısı=2843, toplam bağlantı gücü=30744) (Şekil 13).

Şekil 13. Dergi birlikte atıf analizi haritası

4.14. Kaynak Birlikte Atıf Analizi

Alanın kurucu literatürünü ortaya koyar. Hangi kaynakların birlikte düşünülp, alıntılındığını gösterir. Bilimsel düşünce gruplarını (örneğin yaklaşımları veya okulları) ayırmayı sağlar literatür haritası çıkarırken ve en etkili çalışmaların küme yapısını görmek için hangi makalelerin birlikte en çok başvuru alan kaynaklar olduğunu ve en çok birlikte atıf alan makaleler (klasikler) olduğunu bir kaynağın en az 20 atıfı kriterine göre; Lipman M., 2003, Thinking Ed (tematik küme sayısı=4, ilişki sayısı=38, toplam bağlantı gücü=696, atıf sayısı=212) Lipman M., 1980, Philosophy in the Classroom, V2nd (tematik küme sayısı=4, ilişki sayısı=37, toplam bağlantı gücü=602, atıf sayısı=156), Lipman Matthew., 1988, Philos Goes Sch (tematik küme sayısı=2, ilişki sayısı=38, toplam bağlantı gücü=417, atıf sayısı=112) alandaki temel çalışmalar ve en sık birlikte anılan kaynaklardır. Alanın en etkili, en çok birlikte anılan kaynakları ortaya çıkarılmıştır (birim sayısı=39, tematik küme sayısı=4, ilişki sayısı=654, toplam bağlantı gücü=3629) (Şekil 14).

Şekil 14. Kaynak birlikte atıf analizi haritası

5. Tartışma

Araştırmanın amacı doğrultusunda WoS veri tabanında P4C üzerine yayınlanan makalelerin betimsel ve bibliyometrik özelliklere göre durumu belirlenmiştir. 2023 (Kahraman vd., 2024) ve 2024 (Akdemir ve Aşıkcan, 2024) yıllarında gerçekleştirilen bibliyometrik çalışmalara göre P4C ile ilgili makalelerin betimsel ve bibliyometrik özelliklere göre durumları hemen hemen hiç değişmemiştir. Çalışmamızda, 1976-2025 yılları arasında 689 tane makale yayınlandığı saptanmıştır. En çok makale 2017 yılında yayınlanmış, 2023'den itibaren 2025 Temmuz'una kadar makale sayısında düşüş yaşanmıştır. Bu yayınlara en çok atıf 2023 yılında gerçekleşmiş ve sonrasında hızlı bir düşüş yaşanmıştır. Oysa yayın sayılarındaki değişim eğilimi, 2005 yılından itibaren belirgin bir hızlanma göstermektedir. Bu artışın sebepleri arasında, eğitim paradigmasındaki değişimlerin yanı sıra eleştirel düşünme ve sorgulama öğrenme yaklaşımlarının ön plana çıkması sıralanabilir. Çünkü P4C, eğitimde postmodern yaklaşımlara uyum sağlamak ve eğitimde felsefi diyalogların önemini giderek daha fazla vurgulamaktadır (Välitalo, Juuso ve Sutinen, 2016). Dünyada, gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere pek çok ülkede benimsenen UNESCO'nun (2020) P4C eğitiminin dünyadaki durumuna ilişkin raporu sonrası üç yıllık bir süreçte yayın sayısındaki artış gözlenmesi bu tarz raporların literatürü şekillendirmedeki önemini göstermektedir. Bunun için 2023 yılından sonra günümüze kadar devam eden hızlı düşüşü durdurabilmek ve eğitim ve sağlık bilimleri arasında multidisipliner çalışmaları teşvik edebilmek için yine UNESCO gibi söz sahibi kuruluşların öncelikle Dünya Sağlık Örgütü'nün P4C eğitiminin çocuk ruh sağlığına etkilerini inceleyen bir rapor hazırlaması önemli bir strateji olacaktır. Çünkü konunun lider araştırmacılar ya da uluslararası kuruluş ve kurumlar tarafından gündemde tutulmaması yayın ve atıf sayısındaki düşüşlere neden olacaktır.

Çalışmamızda P4C, WoS kategori ve araştırma alanları sıralamasında en çok Eğitim ve Eğitim Araştırmaları kategorisinde ve alanında çalışılmıştır. Psikoloji ve Psikiyatri sıralamada ilk üçte yer alamamıştır. WoS kategorilerinde sağlık veya ruh sağlığı alanındaki çalışma yüzdeleri oldukça düşüktür. Multidisipliner Psikoloji (% .87), Gelişim Psikolojisi (% .73), Psikiyatri (% .29) kategorilerindeki çalışma yüzdelerini, Sağlık Bakım Bilimleri Hizmetleri (% .15), Sağlık Politikası Hizmetleri (% .15), Tıp Etiği (% .15), Halk Sağlığı, Çevre ve İş Sağlığı (% .15), Sosyal Bilimler ve Biyomedikal (% .15) kategorileri izlemektedir. Makalelerin tematik analizinde orta düzey tematik alanların (Citation Topics Meso) ilk sırasında Siyaset Felsefesi (n=356) ve spesifik konu başlıklarının (Citation Topics Micro) ilk sırasında Eğitim Felsefesi (n=342) yer almaktadır. Akademik kurumdaki görevli olunan bölüm için Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi birinci sıradadır. Ne yazık ki sağlık bilimlerinde P4C ile ilgili çalışma sayısı ve bu konuda çalışma üreten araştırmacı sayısı oldukça azdır (Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Malboeuf-Hurtubise vd., 2020; Sadeghi ve Akbari, 2016). Hemşirelik alanında P4C ile ilgili çalışma bulunmamaktadır. Ancak WoS kategori ve araştırma alanları sıralamasındaki çeşitlilik P4C'nin akademik ortamlardaki önemini ve bu alandaki araştırmaların genişliği ile karmaşıklığını ortaya koymaktadır (Akdemir ve Aşıkcan, 2024).

Çok disiplinli bir yapıya sahip olan P4C kavramı, eğitim odaklı araştırmalar çerçevesinde ele alındığında; en fazla felsefe, sosyal bilimler tarihi, disiplinlerarası sosyal bilimler, dilbilim, gelişimsel psikoloji ve eğitsel psikoloji alanlarında incelendiği saptanmıştır (Kahraman vd., 2024). P4C konusundaki makalelerin farklı dergide, yayın başlıklarında veya kategorilerde yayımlanmış olması, bu araştırma alanının akademik yayınlar içinde ne denli çeşitli olduğunu ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaştığını göstermektedir. Basourakos'un (2000) belirttiği gibi bu durum felsefenin çocuklar için farklı disiplinlerle kesiştiğini; eğitim, psikoloji, sosyoloji ve sağlık gibi alanlarla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Gerçekleştirilen meta-analiz çalışmaları, P4C'nin akademik başarı, bilişsel beceriler ve sosyo-duygusal gelişim üzerinde tutarlı ve yüksek düzeyde etkili olduğunu belirlemiştir (Kilby, 2025; Yan vd., 2018; Trickey ve Topping, 2004). Bu bulgular, yıllar içerisinde P4C'nin eğitim alanında giderek artan biçimde tercih edilmesini açıklamaktadır. Günümüzde ise P4C kavramının eğitim ve sağlık bilimleri alanlarında multidisipliner çalışılmasının ve sağlık bilimleri profesyonellerinin ilgilerini P4C'ye

yöneltilmelerinin vakti gelmiştir. WoS veri tabanındaki Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarında Quality Education ve Good Health and Well Being ilk ikide yer alarak bu hususun önemini bizlere hatırlatmaktadır. Bu bağlamda aile yılında aile ruh sağlığına katkı sağlamak için çocuk ruh sağlığını desteklemenin önemini vurgulamak amacıyla gerçekleştirdiğimiz çalışmamızda, literatürün bir haritasını çıkardık. Eğitim ve sağlık bilimleri arasında multidisipliner çalışmalara rehberlik etmek için WoS veri tabanındaki P4C konulu makalelerin bibliyometrik analizini gerçekleştirmeye katkı sağlayarak çalışmamızın özgünlüğünü ortaya koymuş bulunmaktayız. Çocuklar için felsefi sorgulamanın önemi göz önünde bulundurulduğunda, araştırmacılar bu alanda çeşitli araştırma yöntemleri kullanarak çalışmalar yapabilirler.

Bulgulara göre makale yayın dillerinin en çok İngilizce olduğu anlaşılmaktadır. Türkçe ne yazık ki en son sırada yer almıştır. İlahiyat Tetkikleri Dergisi'nde bir tane Türkçe çalışma yayınlanmıştır. Bizim bulgularımıza benzer şekilde araştırmacıların konuya ilgisinin düşmesi, son zamanlarda konu ile ilgili bilimsel üretimin düşmesi ve İngilizcenin akademik yayınlarda en sık kullanılan dil olması (Kahraman vd., 2024; Akdemir ve Aşıkcan, 2024) nedeniyle bu konudaki literatürün neredeyse tümünün İngilizce yayınlardan oluşması (%74.6); çalışmamızın öncelikle Türkçe sağlık bilimleri literatürüne olmak üzere Türkçe literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir. Çünkü literatürde konuyla ilgili çok çeşitli ortamlar, araştırma soruları işlense de hala bazı önemli boşluklar mevcuttur (Kilby, 2025; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b). Bu önemli boşlukları görmede çalışmamızın Türkçe literatüre katkı sunması ve rehberlik etmesi amaçlanmaktadır.

Bilim insanları akademik dergileri yenilikçi fikirleri ve bilgileri paylaşmak için bir platform olarak kullanırlar. Bu nedenle konu ile ilgili en üretken dergileri değerlendirmek önemlidir. Çünkü dergiler en son gelişmeleri yansıtan makaleleri dikkatlice inceleyerek ve kapsamlı hakem değerlendirmeleri yaparak yayınlılar (Öztürk vd., 2024; Donthu vd., 2021; de Oliveira vd., 2019; Aria ve Cuccurullo, 2017). Analizlere göre çalışmada toplam 200 yazarın 689 yayına katkı sağladıkları ve bu yayınlara toplam 3298 atıf yapıldığı saptanmıştır. En çok yayın yapan dergi Childhood and Philosophy olarak belirlenmiştir. Çalışma sonuçlarımızla benzer şekilde P4C konusunda en çok işlenen konu alanlarının eğitim ve felsefe olması (Dirican, 2024; Değirmenci Toroman ve Kılıç, 2024), bu alanlardaki disiplinlerde P4C'nin çocuk ruh sağlığına ve iyi oluşuna yönelik etkisi üzerine akademik ilginin olması, sağlık bilimleri alanında P4C konusundaki bilgi üretiminde önemli bir role sahip olması fakat bu alanda çok az çalışmanın yer alması (Cassidy vd., 2024; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021a; Malboeuf-Hurtubise vd., 2021b; Malboeuf-Hurtubise vd., 2020; Sadeghi ve Akbari, 2016) nedenleriyle P4C'nin sağlık bilimleri, bakım ve hemşirelik konularını işleyen dergilerde ve bu alanlarda çalışan yazarlar tarafından sıkça çalışılması beklenmektedir.

P4C konusundaki çalışmalarda, sağlık bilimleri dergilerinde sayıca azda olsa makalelerin yer alması önemli bir başlangıçtır. Bu konuya gereken önemi vererek ve çabayı sağlayarak Türk sağlık bilimleri akademisyenlerin ve kurumların da çeşitli kategorilerde sıralamaya dahil olması hem mesleki gelişim hem de sağlık hizmetleri kalitesi açısından önemlidir. Özellikle sağlık bilimleri çalışmalarına yapılan atıf sayısının artırılmasını sağlamak için kaliteli, bilime ve mesleğe yön veren çalışmalar yapılması gereklidir. Çünkü atıf, bir yayının diğer birkaç yayının içeriğini (başkalarının fikirleri, araştırma sonuçları vb.) kullandığını belirtmek için tasarlanmıştır. Bu nedenle araştırma değerlendirmesinde uygulanan atıf sayısı, araştırmanın etkisinin bir belirleyicisi olarak hizmet eder (Stahlschmidt ve Stephen, 2022; Levine-Clark ve Gil, 2021; Bornmann, Mutz, Neuhaus ve Daniel, 2008). Bunun için bir araştırmanın etkisi, diğer araştırmacılar için ne kadar yararlı olduğudur (Shadbolt, Brody, Carr ve Harnad, 2006).

En çok yayın yapan ülke İngiltere, kurum Montclair State University'dir. P4C üzerine yapılan yayınları en çok sırasıyla Murris, Karin (n=23), Cassidy, Claire (n=16), Matthews, Gareth (n=12) ve Kohan, Walter Omar (n=12) gerçekleştirmektedir. Yazarlar arası iş birliği ağının ortasında Gagnon, Mathieu yer almaktadır. Akademik yayıncılıkta State Univ Rio De Janeiro; yayın başlığında Childhood and Philosophy

birinci sıradadır. International Journal of Environmental Research and Public Health 134. sırada yer almıştır. Yayın grubu, başlığı ve dergisi, yayın yapan ülke ve üniversitelerle örtüşmektedir. İş birliği ağının ortasında ülke olarak ABD, kurum olarak Montclair State University yer almaktadır. En fazla atıf alan ülke ABD, kurum Montclair State University, makale Murrin (2008), dergi Childhood and Philosophy, yazar Cassidy, Claire'dir. Cassidy, Claire bibliyografik eşleşmesi en yüksek olan yazardır. 2023 yılında gerçekleştirilen Kahraman ve diğerlerinin (2024) bibliyometrik analizinde de konuyla ilgili en çok bilimsel yayının ABD'de ve Montclair State University'de gerçekleştiği belirtilmiştir. Bu ülkelerde P4C programları anaokulundan üniversite eğitime kadar ve hatta iş yerine uzanan bir eğitim ortamında başarıyla uygulanmaktadır. Çalışmamıza benzer şekilde alandaki temel çalışmaların öncü, en etkili ve en sık birlikte anılan kaynakların yazarı Matthew Lipman'dır. Bunun nedeni Lipman'ın P4C kavramını ilk kullanan ve P4C program tekniğini geliştiren ilk kişi olması olabilir. Alandaki en sık birlikte anılan dergi J Philos Education, kaynak Lipman M., 2003, Thinking Ed'dir. Lipman'ın yayınları en çok atıf alan yayınlardır. Bununla birlikte en fazla ortak atıf yapılan dergi de değişmemiştir (Kahraman vd., 2024).

P4C alanında yayımlanmış araştırmalar incelendiğinde, 66 ülkeden akademisyenin bu alana katkıda bulunduğu görülmüş (Akdemir ve Aşıkcan, 2024) bu çalışmada ise 67 ülkeden akademisyenin bu alana katkıda bulunduğu saptanmıştır. Bu da küresel bir ilgi ve etki olduğunu ve küçük de olsa bir artış olduğunu göstermektedir. Ülke analizinde, ABD'nin P4C araştırmalarında lider konumda olduğu tespit edilmiştir. Lipman'ın Çocuklar İçin Felsefenin İlerlemesi Enstitüsü'nü (The Institute for the Advancement of Philosophy for Children) ABD'de kurması bu sürecin önemli bir referans noktasıdır (Lipman, 2003). Bununla birlikte İngiltere, Avustralya ve Kanada gibi ülkelerin alana yaptıkları kayda değer katkılar göz ardı edilmemelidir. Bu ülkeler felsefi düşünceyi eğitim politikalarına entegre ederek alanın gelişimine katkıda bulunmuşlardır (Scholl, Nichols ve Burgh, 2016; Millett ve Tapper, 2012). Bu ülkelerin P4C alanındaki ağırlığı, bu ülkelerde konunun tarihsel ve felsefi temellerine bağlanabilir.

Lipman (1985) ve Matthews'ın (2000) çocuklar ve felsefe alanında ortaya koydukları görüşlerin, bu disiplindeki düşünsel ve felsefi tartışmaların çeşitlenmesine önemli bir ivme kazandırdığı söylenebilir. 1970'li yıllardan itibaren çocuklarla felsefe konusu, araştırmacılar arasında yoğun biçimde incelenmiş ve bu alanda çocuklarla felsefenin nasıl yapılandırılması gerektiğine dair yaklaşım ve uygulamaların gelişmesine zemin hazırlamışlardır. Lipman'ın (1985) P4C yaklaşımı başta olmak üzere, Nelson'un (2006) Sokratik Yöntemi, Matthews'un (2000) çocuklarla felsefi diyalog yöntemi ve McCall'un (2017) Felsefi Sorgulama Topluluğu, alanın önde gelen pedagojik yaklaşımları arasında sayılabilir. Her bir yaklaşımda, sınıf içi uygulama prensipleri, süreçleri ve öğretmenin işlevi farklılık göstermektedir. P4C eğitim modeli ise, çeşitli metot ve yaklaşımların bir arada kullanılması ile bir kolaylaştırıcı eşliğinde felsefi düşünme becerilerini geliştirmeye odaklanması bakımından diğer yaklaşımlardan ayrılmaktadır. P4C eğitimini tüm eğitim seviyelerinden kişiler alabilir. Ancak P4C programı, 3 ile 7 yaş arasındaki çocuklarda doğal olarak ortaya çıkan felsefi eğilimi pekiştirerek bireylerin yaşam boyu felsefi anlayış, düşünme ve tartışma becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Matthews, 2000).

Tüm bulguları birlikte değerlendirdiğimizde ABD'nin P4C ile ilgili gücünü ve hakimiyeti açık ara görülmektedir. Akademik bilgi yayıncılığının küresel boyutu ele alındığında, önde gelen yayıncılar, dergiler, bilimsel topluluklar ve dernekler büyük oranda ABD'de konumlanmaktadır (Collyer, 2018). Ayrıca yazarların ortak atıflarının analiz edildiği ağ görselleştirme haritalarında söz konusu ülkeler, kurumlar ve yazarlar arasında yoğun bir işbirliği ağı olduğu görülmektedir. Öncelikle ABD ve sonra Kanada, İngiltere ülkelerarası bilimsel iş birliğinde öne çıkmaktadır. Bulgularımızdan anlaşılabileceği üzere gelişmiş ve refah düzeyi yüksek ve resmi dili İngilizce olan ülkeler sayılan bu alanda da öne çıkmıştır. Diğer çalışmalarda da mesleki uygulama odaklı disiplinlerde iş birliği yapan akademisyenler tarafından İngilizce yayınlanan çalışmaların baskınlığının esas olarak ABD, Kanada ve AB'de geliştiği gösterilmiştir. Bu söz konusu akademisyenlerin ve kurumsal bağlantılarının kendi disiplinleri içinde bilgi üretiminde

göreceli bir güç pozisyonunda olduğunu gösterir. Bu durum, tarihsel ve kültürel bağların iş birliği ağlarını güçlendirebileceğini ve ABD'in küresel etkisini devam ettirdiğini göstermektedir (Chinchilla Rodríguez, Sugimoto ve Larivière, 2019). Ülkeler arası iş birliği ve ortak yazarlık yapıları, araştırmanın küresel perspektife sahip olduğunu göstermektedir. Ülkeler arasındaki P4C çalışmalarının dağılımı incelendiğinde, bu tür girişimlerin dünya çapında yayıldığı ve bazı ülkelerde özellikle güçlü yaklaşımlar görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Ancak bazı bölgelerde (örneğin, Afrika'nın çoğu ve Asya'nın bazı kısımları) daha az bağlantı bulunması, küresel akademik iş birliğinde iyileştirilmesi gereken alanlara işaret etmektedir. Ayrıca Türkiye'nin 18 makale ile listeye dahil olması, bu alana olan ilginin Türkiye'de de arttığını göstermektedir. 2025 yılı ilk yarısında (Ocak-Haziran ayları arası) Türkiye'de "ilkokul 3. sınıf öğrencileri için değerlere yönelik çocuklar için felsefe (P4C) uygulamaları" (Şipar ve Çayır, 2025); "sorumluluk ve paylaşma değerlerinin öğretiminde değer analiz yaklaşımı ve tekerleme uyarısıyla çocuklar için felsefe uygulaması" (Özkan, 2025); "düşünme becerilerini destekleyici eğitim programının 60-72 aylık çocukların sosyal beceri gelişimine ve sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi" (Kılıç, ve Ercan, 2025) gibi çalışmaların literatürde yer aldığı görülmüştür. Kısaca P4C üzerine Türkçe ya da WoS veritabanında yer alan çalışma üretimi devam etmektedir. Ancak yazarların ikili işbirliğine, multidisipliner çalışmalara ve özellikle uluslararası işbirliğine dayalı çalışmalara ağırlık vermesi, çalışmaların küresel perspektife sahip olmasını sağlayacak ve dolayısıyla bu alanda küresel akademik iş birliğinde iyileşme sağlanacaktır.

En sık kullanılan anahtar sözcükler sırasıyla; çocuklar için felsefe ve eleştirel düşünmedir. 2022 yılından sonra P4C kavramı ile ilgili olarak yayın ve atıf sayısında azalma olmasına rağmen en sık kullanılan anahtar sözcükler hemen hemen değişmemiştir (Dirican, 2024; Kahraman vd., 2024; Akdemir ve Aşıkcan, 2024). Bu kavramlar, Lipman ve Sharp (1978) tarafından geliştirilen P4C yaklaşımının, çocuklarda eleştirel düşünme, etik sorgulama ve felsefi diyalog becerilerini geliştirmeye yönelik olduğunu doğrulamaktadır. Alanın temel ilkelerini oluşturan bu kavramların vurgulanması, alandaki araştırmaların felsefi ve pedagojik kökenlerini yansıtmaktadır (Cassidy, 2025; Malboeuf-Hurtubise vd., 2025; Parkin, 2022; Haynes, 2021; Rahdar vd., 2018; McCall, 2017; Önal, 2017; Scholl vd., 2016; Millett ve Tapper, 2012; Topping ve Trickey, 2007b; Shaw, 2007; Nelson, 2006). Bu durum, P4C'nin sadece orta veya lise çocukları için değil, okul öncesi eğitimde de uygulanmaya başladığını göstermektedir. Dolayısıyla felsefi sorgulama süreçlerinin erken yaşta başlatılması önemlidir (Karadağ, Demirtaş ve Yıldız, 2017). Bu sonuçlar, P4C gündemindeki evrimle birlikte, eğitimde kapsayıcılık ve kolaylaştırma ilkelerine daha fazla vurgu yapıldığını göstermektedir. Özellikle "kapsayıcı eğitim" temalarının öne çıkması, felsefenin eğitimde her alanda uygulanabilirliğini genişletme çabasının bir göstergesidir (Haynes, 2021). Bu değişim, P4C'nin dinamik bir alan olduğunu, araştırmaların çocuk eğitimiyle ilgili felsefi yaklaşımları sürekli yeniden değerlendirdiğini ve çocuk ruh sağlığı ve iyi oluşu üzerine gelişme gösterdiğini gösterir. Castano, Arnal-Pastor, Pagan-Castano ve Guijarro-Garcia (2022) yükseköğretimde eleştirel düşünmeye ilişkin gerçekleştirdikleri bibliyometrik analizde Türkiye, yayın sayısı bakımından ikinci sırada yer alırken, P4C alanındaki yayınlarda Türkiye'nin oldukça geride kaldığı görülmektedir. Ancak WoS verilerine göre Türkiye'nin eleştirel düşünme alanında üretken olmasına karşın daha küçük yaş gruplarını kapsayan P4C çalışmalarında geri planda kalması, bu alana ilgi gösterilmediği şeklinde yorumlanmamalıdır. Nitekim diğer ulusal indeksler ve TR Dizin'de taranan çalışmalara bakıldığında, yurtdışında P4C konusuna yönelik artan bir ilginin olduğu, bu bağlamda çeşitli özel sayıların yayımlandığı dikkat çekmektedir (Dirican, 2024). Türk araştırmacılarının P4C ile ilgili WoS veri tabanında taranan daha fazla çalışma üretmesi gerekmektedir. Türk araştırmacılar, özel gereksinimli, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve göçmen ailelerden gelen çocukların da yer aldığı kapsayıcı bir sınıf ortamında gerçekleştirecekleri P4C uygulamalarıyla evrensel değerlerin kazanımında etkili olabilirler ve örselenebilir öğrencilerin bulunduğu sınıf ortamlarında ortaya çıkma olasılığı yüksek olan akran zorbalığını (Yurdakul ve Tok 2018), iletişim (Başar, Akan ve Çiftçi, 2018) gibi sorunların azalmasını

sağlayabilirler. Böylece çocuk ruh sağlığı ve dolayısıyla aile ruh sağlığı desteklenmiş ve korunmuş olabilir.

UNESCO'nun (2007) Özgürleşmenin Okulu Felsefe başlıklı raporunda da felsefenin yöntemleştirilmesi sürecinde etik, psikoloji, irade ve politika gibi alanların tartışma konusu edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda, P4C bağlamında farklı disiplinlerde düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalara yapılabilir. Çeşitli disiplinlerin öğretim programları ve ders kitapları temel alınarak bilgi, beceri, kavram, değer, tutum, eğilim ve bileşenler açısından yapılan analizlere dayanan araştırmalar geliştirilebilir; bu bağlamda P4C'ye odaklanan yeni çalışmaların yapılması mümkündür (Değirmenci Toraman ve Kılıç, 2024). Küresel salgınlar, doğal afetler, çocukların sağlık koşulları ve dijital yerli olarak tanımlanan yeni neslin özellikleri gibi faktörler de bu tür çalışmalara yön veren önemli dinamikler arasında yer aldığı için P4C'de dijital öyküleme gibi dijital platformun ve kaynakların kullanımına daha çok yer verilmesi önerilmiştir (Lafcı-Tor, 2023).

6. Sonuç ve Öneriler

P4C çalışmalarının çocuk ruh sağlığını geliştirerek, aile ruh sağlığına sunduğu katkılar üzerine odaklanması alandaki bilgi birikimini çeşitlendirmek ve genişletmek açısından önemli olacaktır. P4C kavramının güncel durumunu betimlemek ve bibliyometrik özelliklere göre durumunu tanımlamak için gerçekleştirdiğimiz çalışmamızın eğitim ve sağlık bilimleri alanlarında multidisipliner çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir. P4C kavramını öğrenmek ve uygulamaya geçirmek isteyen uygulayıcılar açısından farkındalık düzeyinin artırılmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Bu çalışmada P4C konusundaki çalışmaların genel bir değerlendirmesi gerçekleştirilmiş ve haritalanmıştır. Bu geniş haritalama, araştırma boşluklarının belirlenmesini sağlamıştır. Sonuçta dünyada P4C ile ilgili bilimsel araştırma sayısında kayda değer bir düşüş olsa dahi, P4C ve P4C'nin çocuk ruh sağlığı ve iyi oluşuna etkilerinin varoluşsal yaklaşımdan dolayı her zaman ciddi ve önemli bir konu olacağı sonucuna varılabilir. Bu çalışma, P4C ve P4C'nin çocuk ruh sağlığı ve iyi oluşuna etkileri gibi evrensel bir konuya dair literatüre katkıda bulunmuş ve çocuk ruh sağlığı gelişimine yönelik müdahalelere rehberlik edecektir. Farklı ülkelerdeki sosyoekonomik ve kültürel koşulların göz önünde bulundurulması, ülkeler, kurumlar ve yazarlar arasında işbirliğinin sürdürülmesi, P4C'nin çocuk ruh sağlığı ve iyi oluşuna etkilerinin öğrenilmesi adına önemli katkılar sağlayacak ve farkındalığın artmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca çocuk ruh sağlığı ve iyi oluşunda kritik bir rol üstlenen sağlık profesyonellerine hem uygulamalarında hem de akademik çalışmalarında yol gösterici olabilecektir. Sonuç olarak çalışmanın P4C'nin çocuk ruh sağlığı ve iyi oluşuna etkilerine yönelik sağlık mesleklerinde gerçekleştirilebilecek faaliyetlerin çeşitliliğinin ve kalitesinin artmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

P4C konusuna ilgi duyan ve bu alanda yayın yapmak isteyen araştırmacılara *Childhood and Philosophy* dergisini özellikle takip etmeleri önerilmektedir. Ayrıca WoS dışındaki Scopus, TR dizin gibi ulusal ve uluslararası veri tabanlarında yer alan çalışmalarla benzer araştırmaların tekrar edilmesi ve sonuçların farklı veri tabanları arasında karşılaştırılması, daha kapsamlı ve bütüncül bir bibliyometrik haritalama veya meta analiz için önerilebilir. Ayrıca P4C ilişkin sistematik literatür taraması gerçekleştirilmesi bu konu ve temalar açısından ve alandaki genel eğilimi yansıtmaları açısından dikkate değerdir. Sosyal-duygusal ve bilişsel gelişim üzerinde olumlu etkileri olduğu bilinen bu yaklaşımın daha yaygın biçimde kullanılabilmesi için farklı yöntemler ve çeşitli katılımcı gruplarıyla yürütülecek deneysel araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bununla birlikte gelecekteki çalışmalarda daha geniş örneklemeler kullanılması ve çalışmalara uzun dönemli izleme ölçümlerinin eklenmesi, P4C'nin çocukların ruh sağlığı üzerindeki kalıcı etkilerini değerlendirmek açısından önem taşıyacaktır. Bunun için P4C'nin etkilerinin gelecekteki araştırmalarda incelenmesi önerilmektedir. Bu nedenle bu çalışmanın amaçlarından biri P4C'nin çocukların iyi oluşunu ve ruh sağlığını artırmada eğitim ve sağlık bilimleri arasında multidisipliner çalışmaların önemini vurgulamak ve literatürde bu açığa vurgu yapmaktır.

Bu çalışmanın sonuçları, yalnızca WoS veri tabanındaki makaleler ile sınırlı olduğundan, farklı veri tabanlarındaki (ör. Scopus, Google Scholar) çalışmalar kapsam dışı kalmıştır. Ayrıca analizler atıf ve yayın sayıları gibi nicel verilere dayanmakta olup, pedagojik ve kültürel bağlamdaki nitel araştırmaların etkisi yeterince incelenmemiştir. Dünyanın bazı bölgelerinde P4C çalışmalarının coğrafi dağılımının sınırlı olması, bu bölgelerde felsefi eğitimin uygulanabilirliği ve zorluklarına dair daha fazla araştırma yapılması gerektiğini göstermektedir. Gelecekteki çalışmalar, P4C'nin farklı sosyo-kültürel bağlamlardaki etkilerini, öğretmen eğitimindeki rolünü ve uzun vadeli öğrenme çıktıları üzerindeki etkisini daha derinlemesine ele almalıdır.

Çocukların eleştirel düşünme ve iletişim becerilerinin, eğitim müfredatına felsefi sorgulama ve diyalog temelli etkinliklerin en erken eğitim aşamalarından itibaren dahil edilmesiyle geliştirilmesi zorunludur. Öğretmenlerin, okul hemşirelerinin veya psikiyatri hemşirelerinin ve diğer sağlık profesyonellerinin P4C yöntemlerini etkili kullanabilmeleri için mesleki gelişim programlarının düzenlenmesi ve pedagojik araçlarla desteklenmesi önerilmektedir. Felsefe eğitimi, disiplinlerarası bir yaklaşımı sağlamak için sağlık gibi diğer akademik disiplinlere entegre edilmelidir. Bu bağlamda sosyo-ekonomik ve kültürel farklılıkları dikkate alarak tüm çocukların felsefi söyleme katılımını kolaylaştıran kapsayıcı eğitim uygulamalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir. Okullarda P4C temelli multidisipliner pilot projeler başlatılmalı ve iyi uygulama örnekleri yaygınlaştırılmalıdır. P4C'nin sistematik bir eğitim politikası olarak uygulanmasını kolaylaştırmak üzere eğitim ve sağlık kurumları, politika yapıcılar ve diğer ilgili paydaşlar arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi önerilmektedir. Çünkü eğitim alanında P4C konusu, son yıllarda artan ilgi görmüş ve bu alanda önemli bir bilimsel bilgi birikimi oluşmuştur. Çalışmanın bulguları, alanın tarihsel evrimi, mevcut durumu ve gelecekteki olası yönelimleri hakkında değerli bilgiler sunmaktadır. Alanın gelişimindeki eğilimler ve önemli noktalar, araştırmacılara yeni perspektifler ve araştırma konuları sağlamaktadır. Ayrıca çalışma disiplinlerarası iş birliklerinin önemini ve çeşitli bakış açılarının entegrasyonunun gerekliliğini yeniden vurgulamaktadır. Bu doğrultuda eğitim ve sağlık politikaları ve uygulamalarını geliştiren ve uygulayan profesyoneller için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu makalede, ulusal ve uluslararası araştırma ve yayın etiği ilkelerine ve etiğine uyulmuştur. Çalışma, TR Dizin tarafından etik kurul izni gerektiren araştırma türleri arasında yer almamaktadır.

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

Yazar 1'in makaleye katkısı % 60, Yazar 2'nin makaleye katkısı % 40'tır.

Destek Beyanı

Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.

Çıkar Beyanı

Çalışmada kişi veya kurumlar ile herhangi bir çıkar çatışması mevcut değildir.

Kaynaklar

- Akdemir, S., & Aşıkcı, M. (2024). Bibliometric analysis of studies on philosophy for children in the field of education. *Research on Education and Psychology*, 8(2), 409-438. Doi: 10.54535/rep.1572363
- Antonopoulou, H. (2024). The value of emotional intelligence: Self-awareness, self-regulation, motivation, and empathy as key components. *Technium Education and Humanities*, 8, 78-92.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of informetrics*, 11(4), 959-975. Doi: 10.1016/j.joi.2017.08.007
- Basourakos, J. (2000). Friendship and moral education: Twin pillars of philosophy for children. *Journal of Moral Education*, 29(1), 115-117.
- Başar, M., Akan, D. ve Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (5), 1571-1578. DOI: 10.24106/kefdergi.427432.
- Birkle, C., Pendlebury, D. A., Schnell, J., & Adams, J. (2020). Web of Science as a data source for research on scientific and scholarly activity. *Quantitative Science Studies*, 1(1), 363-376. Doi: 10.1162/qss_a_00018
- Bornmann, L., Mutz, R., Neuhaus, C., & Daniel, H. D. (2008). Citation counts for research evaluation: standards of good practice for analyzing bibliometric data and presenting and interpreting results. *Ethics in Science and Rnvironmental Politics*, 8(1), 93-102. <https://doi.org/10.3354/esep00084>
- Budak Durmuş, F., & Çalışkan, M. (2022). Çocuklarla felsefe konusunda Türkiye’de yapılmış akademik çalışmaların içerik analizi. *Felsefe Dünyası*, 2(76), 105-134.
- Cassidy, C. (2025). Uncertainty and community of philosophical inquiry: from thinking locally to acting globally. *Revista de Filosofia Aurora*, 37, e202532151. Doi: 10.1590/2965-1557.037.e202532151
- Cassidy, C., Marwick, H., Deeney, L., & McLean, G. (2018). Philosophy with children, self-regulation and engaged participation for children with emotional-behavioural and social communication needs. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 23(1), 81-96. Doi: 10.1080/13632752.2017.1388654
- Cassidy, C., Marwick, H., Dwyer, C., & Lucas, E. (2024). Creating a learning environment conducive to children’s well-being through philosophy with children in a Scottish classroom. *Education 3-13*, 52(5), 635-647. Doi: 10.1080/03004279.2022.2125333
- Castano, J. P., Arnal-Pastor, M., Pagan-Castano, E., & Guijarro-Garcia, M. (2022). Bibliometric analysis of the literature on critical thinking: an increasingly important competence for higher education students. *Economic Research*, 1-22. Doi: 10.1080/1331677X.2022.2125888
- Chinchilla-Rodríguez, Z., Sugimoto, C. R., & Larivière, V. (2019). Follow the leader: On the relationship between leadership and scholarly impact in international collaborations. *PloS One*, 14(6), e0218309.
- Christensen, L. B., Johnson, B., & Turner, L. A. (2011). *Research methods, design, and analysis*. Pearson: New York.
- Collyer, F. M. (2018). Global patterns in the publishing of academic knowledge: Global North, Global South. *Current Sociology*, 66(1), 7-56. doi: 10.1177/0011392116680020
- de Oliveira, O. J., da Silva, F. F., Juliani, F., Barbosa, L. C. F. M., & Nunes, T. V. (2019). Bibliometric method for mapping the state-of-the-art and identifying research gaps and trends in literature: An

- essential instrument to support the development of scientific projects. In *Scientometrics recent advances*. IntechOpen. DOI: 10.5772/intechopen.85856
- Değirmenci Toroman, K. ve Kılıç, F. (2024). Türkiye’deki çocuklar için felsefe (P4C) konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2008-2024), *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(Özel Sayı), 94-117. Doi: 10.24315/tred.1513501
- Dirican, R. (2017). Çocuklarla felsefeye varoluşsal bir bakış. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(4), 167-178.
- Dirican, R. (2024). Çocuklar için felsefenin bibliyometrik analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(1), 771-800. Doi: 10.17152/gefad.1338643
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296. Doi: 10.1016/j.jbusres.2021.04.070
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students’ social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child development*, 82(1), 405-432. Doi: 10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x
- Falahatpishe Baboli, M., Mootabi, F., Mazaheri, M. & Heyfdari, M. (2024). Identifying the lived experiences of parents about the impact of children on family life. *Journal of Family Research*, 20(2), 1-20. Doi: 10.48308/jfr.2024.105061
- Franzini Tibaldeo, R. (2023). Lipman and Sharp’s Philosophical-Educational Vision. In *Matthew Lipman and Ann Margaret Sharp: Philosophy for Children’s Educational Revolution* (pp. 27-69). Cham: Springer International Publishing.
- Gusenbauer, M., & Haddaway, N. R. (2020). Which academic search systems are suitable for systematic reviews or meta-analyses? Evaluating retrieval qualities of Google Scholar, PubMed, and 26 other resources. *Research synthesis methods*, 11(2), 181-217. Doi: 10.1002/jrsm.1378
- Haynes, J. (2021). Book review: Maughn Rollins Gregory and Megan Jane Lavery (Eds.), *Community of inquiry with Ann Margaret Sharp: Childhood, philosophy and education. Theory and Research in Education*, 19(1), 100–103. Doi: 10.1177/14778785211003770
- Haynes, J., & Murriss, K. (2013). The realm of meaning: imagination, narrative and playfulness in philosophical exploration with young children. *Early Child Development and Care*, 183(8), 1084-1100. Doi: 10.1080/03004430.2013.792256
- Heron, G., & Cassidy, C. (2018). Using practical philosophy to enhance the self-regulation of children in secure accommodation. *Emotional and Behavioural Difficulties*, 23(3), 254-269. Doi: 10.1080/13632752.2018.1461469
- Kahraman, E., Ağaya, A. ve Akgül, S. (2024). Çocuklar için felsefe ile ilgili akademik yayınların bibliyometrik haritalama analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 25(2), 133-150. <https://doi.org/10.12984/eegefd.1325259>
- Karadağ, F., Demirtaş, V. Y., & Yıldız, T. (2017). Development of critical thinking scale through philosophical inquiry for children 5-6 years old. *International Online Journal of Educational Sciences*, 9(4), 1025-1037. Doi: 10.15345/iojes.2017.04.010
- Kennedy, D. (2010). *Philosophical dialogue with children: Essays on theory and practice*. Lewiston, NY: Edwin Mellen Press.

- Kılıç, Ö. Ö., & Ercan, Z. G. (2025). Düşünme becerilerini destekleyici eğitim programının 60-72 aylık çocukların sosyal beceri gelişimine ve sosyal problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 9(1), 74-104. doi: 10.24130/eccdjecs.1967202591632
- Kilby, B. (2025). Philosophy for/with children: A Meta-analysis. *International Journal of Contemporary Educational Research*, 12(1), 26-38. Doi: 10.52380/ijcer.2025.12.1.703
- Kizel, A. (2019). *Philosophy with Children and Self-Determination in Education*. In T. Feldges (Ed.), *Philosophy and the Study of Education: New Perspectives on a Complex Relationship* (ss. 28–40). Abingdon, Oxon & New York, NY: Routledge.
- Kökten, H. (2023). Eğitimde felsefi sorgulama ve çocuklar için felsefe (P4C). *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 22(3), 1-33. Doi: 10.20981/kaygi.1291864
- Lafcı-Tor, D. (2023). Türkiye’de Çocuklar için felsefe (P4C) uygulamalarına yönelik araştırmaların incelenmesi: Sistematiik derleme. *Kaygı. Bursa Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 22(3), 703-740. Doi: 10.20981/kaygi.1347085
- Levine-Clark, M., & Gil, E. L. (2021). A new comparative citation analysis: Google Scholar, Microsoft Academic, Scopus, and Web of Science. *Journal of Business & Finance Librarianship*, 26(1-2), 145-163. Doi: 10.1080/08963568.2021.1916724
- Lipman, M. (1985). Philosophy with children. In A. L. Costa (Ed.), *Developing minds: A resource book for teaching thinking* (pp. 214–216). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education*. New York: Cambridge University Press.
- Lipman, M., & Sharp, A. M. (1978). *Growing up with philosophy*. Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Lipman, M., Sharp, A. M., & Oscanyan, F. S. (1980). *Philosophy in the classroom* (2nd ed.). Philadelphia, PA: Temple University Press.
- Lobont, F. (2025). In search of shared truth: togetherness in philosophy for children. *Interdisciplinary Research in Counseling, Ethics and Philosophy*, 5(13), 60-73.
- Lone, J.M. (2022). Philosophy for Children. In A Companion to Public Philosophy (eds L. McIntyre, N. McHugh and I. Olasov). doi: 10.1002/9781119635253.ch32
- Malboeuf-Hurtubise, C., Di Tomaso, C., Lefrançois, D., Mageau, G. A., Taylor, G., Éthier, M. A., ... & Léger-Goodes, T. (2021a). Existential therapy for children: impact of a philosophy for children intervention on positive and negative indicators of mental health in elementary school children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(23), 12332. Doi: 10.3390/ijerph182312332
- Malboeuf-Hurtubise, C., Lefrançois, D., Éthier, M. A., Smith, J., Béland, S., & Léger-Goodes, T. (2025). Thinking and creating by and for oneself? In what way traditional assessment practices influence how students perceive and approach philosophical and artistic learning. *Learning: Research and Practice*, 1-13. Doi: 10.1080/23735082.2025.2497809
- Malboeuf-Hurtubise, C., Lefrançois, D., Mageau, G. A., Taylor, G., Éthier, M. A., Gagnon, M., & DiTomaso, C. (2020). Impact of a combined philosophy and mindfulness intervention on positive and negative indicators of mental health among pre-kindergarten children: Results from a pilot and feasibility study. *Frontiers in psychiatry*, 11, 510320. Doi: 10.3389/fpsy.2020.510320

- Malboeuf-Hurtubise, C., Lefrançois, D., & Taylor, G. (2018). Le rôle potentiel de la présence attentive et de la philosophie pour enfants dans le développement de l'autodétermination chez des élèves du primaire. *Spirale-Revue de recherches en éducation*, 62(2), 123-140.
- Malboeuf-Hurtubise, C., Léger-Goodes, T., Mageau, G. A., Joussemet, M., Herba, C., Chadi, N., ... & Gagnon, M. (2021b). Philosophy for children and mindfulness during COVID-19: Results from a randomized cluster trial and impact on mental health in elementary school students. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 107, 110260. Doi: 10.1016/j.pnpbp.2021.110260
- Matthews, G. B. (2000). *Çocukluk felsefesi* (E. Çakmak, Çev.). İstanbul: Gendaş Kültür.
- McCall, C. C. (2017). *Düşünmeyi dönüştürmek: İlk ve orta sınıflarda felsefi sorgulama* (K. Gülenç & N. P. Boyacı, Çev. ed.). Ankara: Nobel Akademi.
- McNulty, J. P., & Politis, Y. (2023). Empathy, emotional intelligence and interprofessional skills in healthcare education. *Journal of Medical Imaging and Radiation Sciences*, 54(2), 238-246. Doi: 10.1016/j.jmir.2023.02.014
- Millett, S., & Tapper, A. (2012). Benefits of collaborative philosophical inquiry in schools. *Educational Philosophy and Theory*, 44(5), 546-567. doi: 10.1111/j.1469-5812.2010.00727.x
- Mollaebrahimlou, E., Vahedi, S., Imanzadeh, A., & Badri, R. (2025). The effectiveness of teaching philosophy for children's moral identity with a moderating role of emotional self-regulation. *Journal of research in instructional methods*, 2(4), 46-60. Doi: 10.22091/jrim.2025.11504.1112
- Mutlu, B. (2017). Çocuklukta ve çocukça felsefe yapmak. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(4), 19-50.
- Naraghi, M. S., Ghobadiyan, M., Naderi, E. A., & Shariatmadari, A. (2013). Philosophy for children (P4C) program and social growth. *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, 3(5), 398-406.
- Nelson, L. (2006). Sokratik yöntem. S. Yücesoy (Ed.), *Sokratik konuşma: Tarih, kuram, uygulama* (ss. 37-80). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Önal, M. (2017). Çocukça felsefe yapmak ya da düşünme ve felsefe dersine hazırlanmak. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(4), 61-70.
- Özkan, Z. S. (2025). Sorumluluk ve paylaşma değerlerinin öğretiminde değer analiz yaklaşımı ve tekerleme uyarısıyla çocuklar için felsefe uygulaması. *The Journal of International Educational Sciences*, 12(42), 277-299. doi: 10.29228/INESJOURNAL.79635
- Öztürk, O., Kocaman, R., & Kanbach, D. K. (2024). How to design bibliometric research: an overview and a framework proposal. *Review of Managerial Science*, 18(11), 3333-3361. Doi: 10.1007/s11846-024-00738-0
- Parkin, N. (2022). Offering philosophy to secondary school students in Aotearoa New Zealand. *New Zealand Journal of Educational Studies*, 57(1), 87-101. Doi: 10.1007/s40841-021-00212-5
- Rahdar, A., Pourghaz, A., & Marziyeh, A. (2018). The impact of teaching philosophy for children on critical openness and reflective skepticism in developing critical thinking and self-efficacy. *International Journal of Instruction*, 11(3), 539-556. Doi: 10.12973/iji.2018.11337a
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68. Doi: 10.1037/0003-066X.55.1.68

- Sadeghi, A., & Akbari, A. (2016). Effect of process approach (as a research community approach) on questioning spirit (case study: sixth grades girl students of Robatsang City). *International Journal of Advanced Biotechnology and Research*, 7, 400-406.
- Scholl, R., Nichols, K., & Burgh, G. (2016). Connecting learning to the world beyond the classroom through collaborative philosophical inquiry. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 44(5), 436-454. Doi:10.1080/1359866X.2015.109527
- Shadbolt, N., Brody, T., Carr, L., & Harnad, S. (2006). The open research web: a preview of the optimal and the inevitable. In, J. Neil (ed.) *Open Access: Key Strategic, Technical and Economic Aspects*. Chandos Publishing.
- Shaw, R. (2007). *Philosophy in the classroom: Improving your pupils' thinking skills and motivating them to learn*. Abingdon, Oxon & New York, NY: Routledge
- Siddiqui, N., Gorard, S., & See, B. H. (2019). Can programmes like Philosophy for Children help schools to look beyond academic attainment? *Educational Review*, 71(2), 146-165. Doi: 10.1080/00131911.2017.1400948
- Singh, V. K., Singh, P., Karmakar, M., Leta, J., & Mayr, P. (2021). The journal coverage of Web of Science, Scopus and Dimensions: A comparative analysis. *Scientometrics*, 126, 5113-5142. Doi: 10.1007/s11192-021-03948-5
- Stahlschmidt, S., & Stephen, D. (2022). From indexation policies through citation networks to normalized citation impacts: Web of Science, Scopus, and Dimensions as varying resonance chambers. *Scientometrics*, 127(5), 2413-2431.
- Şipar, H., & Çayır, N. A. (2025). İlkokul 3. sınıf öğrencileri için değerlere yönelik çocuklar için felsefe (P4C) uygulamaları. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 26(2). doi: 10.29299/kefad.1526248
- Topping, K. J., & Trickey, S. (2007a). Collaborative philosophical enquiry for school children: Cognitive effects at 10–12 years. *British Journal of Educational Psychology*, 77(2), 271-288. Doi: 10.1348/000709906X105328
- Topping, K. J., & Trickey, S. (2007b). Collaborative philosophical inquiry for school children: Cognitive gains at 2-year follow-up. *British Journal of Educational Psychology*, 77(4), 787-796. Doi: 10.1348/000709907X193032
- Topping, K. J., & Trickey, S. (2015). Philosophy for Children: Short and long term effects. In R. Wegerif, L. Li & J. C. Kaufman (Eds.), *The Routledge International Handbook of Research on Teaching Thinking* (pp. 103–112). Abingdon, Oxon & New York, NY: Routledge.
- Trickey, S., & Topping, K. J. (2004). 'Philosophy for children': A systematic review. *Research Papers in Education*, 19(3), 365-380. DOI: 10.1080/0267152042000248016
- UNESCO. (2007). *Philosophy, a school of freedom: Teaching philosophy and learning to philosophize; Status and prospects* (UNESCO, Trans.). Paris: UNESCO Publishing. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000154173>
- UNESCO. (2020). *Educational practices series: Philosophy for children*. International Bureau of Education. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373403>
- Vansieleghem, N. (2014). What is philosophy for children? From an educational experiment to experimental education. *Educational Philosophy and Theory*, 46(11), 1300-1310. Doi: 10.1080/00131857.2013.771442

- Vansieleghem, N., & Kennedy, D. (2011). What is philosophy for children, what is philosophy with children—after Matthew Lipman?. *Journal of Philosophy of Education*, 45(2), 171-182. Doi: 10.1111/j.1467-9752.2011.00801.x
- Välitalo, R., Juuso, H., & Sutinen, A. (2016). Philosophy for children as an educational practice. *Studies in Philosophy and Education*, 35, 79-92. Doi: 10.1007/s11217-015-9471-6
- Visser, M., Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2021). Large-scale comparison of bibliographic data sources: Scopus, Web of Science, Dimensions, Crossref, and Microsoft Academic. *Quantitative science studies*, 2(1), 20-41. Doi: 10.1162/qss_a_00112
- Yan, S., Walters, L. M., Wang, Z., & Wang, C. C. (2018). Meta-analysis of the effectiveness of philosophy for children programs on students' cognitive outcomes. *Analytic Teaching and Philosophical Praxis*, 39(1), 13-33.
- Yu, H., Wei, Y. M., Tang, B. J., Mi, Z., & Pan, S. Y. (2016). Assessment on the research trend of low-carbon energy technology investment: A bibliometric analysis. *Applied Energy*, 184, 960-970. Doi: 10.1016/j.apenergy.2016.07.129
- Yurdakul, A. ve Tok, T. N. (2018). Öğretmen Gözüyle Göçmen/Mülteci Öğrenci. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9 (2), 46-58.

Extended Summary

Contribution to Child Mental Health in the Year of the Family: A Bibliometric Analysis of Philosophy for Children

Philosophy for Children (P4C) or Philosophy with Children (PwC), as a school-based approach, aims to foster children's independent thinking skills. This method is considered a promising model for promoting children's well-being, enhancing the fulfillment of basic psychological needs, and preventing negative mental health symptoms such as anxiety and depression. Defining related terms—such as philosophy for children, philosophy with children, childlike philosophy, and children's philosophy—helps to avoid conceptual confusion. These concepts generally refer to engaging children in philosophical thinking, discussions, and reflection, often facilitated by an adult.

P4C enhances cognitive and emotional autonomy in children, thereby supporting their mental health. Based on its epistemological foundations, P4C creates an inquiry-based environment that fosters cognitive, emotional, and social development. It aims to cultivate critical thinking and the ability to think both individually and collaboratively. In this regard, it aligns with the core principles of existential therapy. The theoretical framework of P4C is grounded in both existential therapy and self-determination theory, contributing to a better understanding of the psychological processes it supports. P4C enables children to confront and reflect on existential themes, thus promoting their emotional growth.

To date, no study has specifically addressed the effects of P4C on children's mental health within the field of health sciences. One of the primary objectives of this study is to highlight the potential of P4C in supporting children's well-being and to underscore the need for interdisciplinary collaboration between education and health sciences. The literature reveals a lack of multidisciplinary studies in this area, and the number of health science publications on P4C remains limited.

In line with the goals of the “Family Year” initiative, this study conducted a bibliometric analysis of P4C-related publications in the Clarivate Analytics Web of Science (WoS) database to map the existing literature and guide future interdisciplinary work. Considering the significance of philosophical inquiry for children, bibliometric analysis serves as an effective method for identifying trends and gaps in the literature. The study addresses the following research questions: What are the descriptive characteristics (e.g., authors, citations, subject areas, institutions, publication years, journals, countries) of P4C-related articles in the WoS database? What are the bibliometric characteristics (e.g., co-keywords, co-authorship networks, co-citation patterns, bibliographic coupling) of these articles?

This bibliometric mapping study employed a descriptive research design using bibliometric analysis. The keywords “philosophy for children” and “philosophy with children” were searched on WoS using the conjunction “or”, selecting all years and all fields. The abbreviation “P4C” was excluded due to its multiple meanings across disciplines. The search, conducted on July 4, 2025, yielded 780 records from 1976 to 2025. Of these, 689 were classified as articles by two experts and were analyzed using bibliometric techniques. Scholars use academic journals as platforms to disseminate innovative ideas and findings. Therefore, identifying the most productive journals is important. The analysis revealed 200 authors contributed to 689 publications, which received a total of 3,298 citations. The most prolific journal was *Childhood and Philosophy*.

Findings reveal that the highest number of articles was published in 2017, while a decline in publication frequency has been observed since 2023. The peak in citations occurred in 2023, followed by a sharp decrease. The most frequently used keywords were *philosophy for children*, *philosophy with children*, and *critical thinking*. In the collaboration network, the central author was Mathieu Gagnon, with the United States and Montclair State University as the leading country and institution, respectively. The most cited article was Murris (2008), the most cited author Claire Cassidy, and the

most frequently co-cited source Lipman, M. Cassidy was also the author with the highest bibliographic coupling.

Most studies were published under the WoS category Education Educational Research. Fields such as Psychology and Psychiatry did not rank among the top three. The percentage of studies categorized under health or mental health was notably low: Psychology Multidisciplinary (.87%), Psychology Developmental (.73%), Psychiatry (.29%), Health Care Sciences Services (.15%), Health Policy Services (.15%), Medical Ethics (.15%), Public Environmental Occupational Health (.15%), Social Sciences Biomedical (.15%)

In the thematic analysis, *Political Philosophy* ranked highest among meso-level topics (n=356), and *Philosophy of Education* among micro-level topics (n=342). The University of Queensland Faculty of Humanities and Social Sciences was the most frequent academic affiliation. Unfortunately, there were no P4C-related studies in the field of nursing. The limited number of health science publications and researchers on this topic highlights a significant gap. However, the disciplinary diversity reflected in WoS categories demonstrates the academic breadth and complexity of the P4C field.

The fact that P4C-related articles are published in diverse journals and categories indicates the field's multidisciplinary nature and its reach to a broad audience. Today, there is a growing need for health science professionals to engage with P4C and collaborate across disciplines. The prominence of Quality Education and Good Health and Well-being among the UN's Sustainable Development Goals in WoS reinforces the relevance of this focus. Accordingly, this study contributes to mapping the literature and guiding interdisciplinary research between education and health sciences. Recognizing the value of philosophical inquiry in childhood, researchers are encouraged to employ various methodologies in future studies. In line with our findings, the most studied subject areas are education and philosophy. Given the potential of P4C to influence children's mental health and well-being, greater engagement from health sciences—particularly nursing and caregiving—journals and researchers is expected.

English is the dominant publication language, while Turkish ranked the lowest. Only one Turkish article was found—in *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*. Since nearly 75% of the literature is in English, this study is expected to make a valuable contribution to Turkish health science literature and address existing research gaps. The most prolific country was the United Kingdom, and the most productive institution was Montclair State University. Top contributors included Karin Murris (n=23), Claire Cassidy (n=16), Gareth Matthews (n=12), and Walter Omar Kohan (n=12). The leading journal title was *Childhood and Philosophy*, and *International Journal of Environmental Research and Public Health* ranked 134th. In these countries, P4C programs are successfully implemented across a broad educational spectrum, from early childhood to workplaces. The most influential and frequently cited author was Lipman, M, and the most co-cited journal was *Journal of Philosophy of Education*. A key cited work was *Thinking in Education* (Lipman, 2003).

This study offers a current overview of the P4C literature and its bibliometric characteristics, serving as a guide for researchers pursuing interdisciplinary work in education and health sciences. The comprehensive mapping reveals critical gaps and suggests that focusing on children's mental health within P4C can enrich the field and contribute to family well-being. Although global publication rates on P4C are declining, the existential relevance of its principles ensures its continued importance. The study contributes to global literature by offering guidance for child mental health interventions and interdisciplinary collaboration. For effective implementation of P4C, it is recommended that teachers, school nurses, psychiatric nurses, and other health professionals receive training through professional development programs. Furthermore, philosophy education should be integrated into health-related academic disciplines, fostering a stronger interdisciplinary approach.